

הישיבה החמישים-ושש של הכנסת השביעית

יום רביעי, י"ז אדר ב' תש"ל (25 מארס 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 15.00

א. הצעה לסדר

ההחלטות בענייני נוהל שהן כמו הוראות התקנון – עליהם צריך להקפיד.

אני אופוזיציונר ולא trouble maker או טרדן בעברית. אבל בעניינים כאלה, בייחוד בנושאים שנויים במחלוקת, צריך להקפיד, ואם נאמר שבועיים – צריך לקיים את המועד. אילו היה נאמר: לכל הפחות שבועיים – היה המצב אחר. אבל היושב-ראש קבע תאריך, ואם התאריך לא נשמר – יש לקיים דיון מחדש.

אני רוצה להגיד עוד נימוק אחד, מדוע יש לקיים דיון מחדש, אדוני היושב-ראש, כי הדבר תלוי בהחלטתך אם תקיים את הדיון או לא; הדבר אינו רק פורמלי. חוקה עלי שלא הייתי בא כמו שילוק בעניין התחייבותכם ל-14 יום. כל לא מה? כל זה חדל להיות עניין הנוגע להצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר בלבד. האין אנחנו בית-נבחרים? האם אנחנו דנים ונצביע – עם כל הכבוד – על הצעתו של חבר-הכנסת שמואל תמיר לסדר-היום? יש החלטה חדשה של הממשלה. שמענו אכספוח שלם מפי סגן ראש הממשלה על התנהלות בחברון, היו דיונים סוערים בממשלה; היו ויכוחים פומביים בין שרים; העניין דגון אתמול בישיבת המערך. אני רוצה, על יסוד שגיאה שלא שמרתם בדיוקנות על הצד הפורמלי, לגרום לדיון ממצה. אני רוצה להצביע לא רק נגד הצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר בלבד – זאת ממילא אעשה – אני רוצה לדבר נגד החלטת הממשלה. אני חושב שאחם עומדים לעשות מעשה פטאלי בחברון, אבל לי אין אפשרות – לא רק לדבר, אין לי אפילו אפשרות להצביע נגד זה. אצטרך להצביע על הצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר; אני אצביע נגד, אבל אני רוצה להתייחס לגופו של עניין, זאת אומרת להחלטת הממשלה, וזה לא ניתן לי ולא לחברי הכנסת האחרים. אני מבקש לנמק את התנגדותי בטעמים בטוחניים, מדיניים ואף היסטוריים לגבי עתיד היחסים בין שני העמים בארץ הזאת.

היו"ר מ. ביבי:

גם אתה מן הראוי שתשמור על התקנון.

משה סנה (מק"י):

בעניין כה גורלי שלללל ממני לא רק הזכות לדבר – אמנם איכשהו הסתדרתי וקצת כבר דיברתי – אין לי גם אפשרות להצביע, כי אתם אינכם מעמידים את העניין להצבעה ביסודו אלא בצורה מוסווית.

אילו היה זה דבר של מה בכך – נוח. העניין רציני עד למאד, ואתם עברתם על התאריך, ובכך זא צריך לדקדק כחוט השערה. דווקא בית-המחוקקים צריך לשמור על הדיבור של היושב-ראש ועל התקנון ועל ההחלטות בענייני נוהל. היושב-ראש רשאי לקבוע מועד להצבעה. הוא קבע: בעוד שבועיים. השבועיים חלפו ודבר היושב-ראש איננו תופס עוד. לפיכך צריך לערוך דיון

היו"ר מ. ביבי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הצעה לסדר לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לבקש את תשומת-לבך כי דברי מכוונים אליך; אתה תצטרך להחליט אם יש לקבל את הצעתי או לא.

ובכן, ההצעה שלי היא באמת לסדר. התקנות קובות שדחיית הצבעה יכולה להיות בשני מקרים. על מקרה אחד מדבר סעיף 52 "ההחלטות בענייני נוהל". על המקרה השני דן סעיף 35...

היו"ר מ. ביבי:

לאיזה סעיף אתה מתכוון?

משה סנה (מק"י):

אני מתכוון לחוברת ששמה "החלטות בענייני נוהל". בסעיף 52 נאמר: "כשהצעת חוק של חבר כנסת עולה לדיון בכנסת בתום חודשיים מהגשתה ליושב-ראש הכנסת, והשר מציע לכנסת לדחות את ההצבעה, מותר הדבר בהסכמת בעל ההצעה".

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

זה מתייחס להצעת חוק.

משה סנה (מק"י):

נכון, זה חל על הצעת חוק. ומכיוון שבאותה ישיבה דגנו בהצעה לסדר-היום, על כן סעיף זה איננו נוגע לעניין ואינו חל על אותו מקרה.

לעומת זאת יש באותה חוברת סעיף אחר, סעיף 35, ובו נאמר: "מסמכותו הטבעית של יושב-ראש הישיבה להפסיק ישיבה לפני ההצבעה או לקבוע מועד להצבעה שאינו בסמיכות רצופה לסיום הדיון". על יסוד זה קבע היושב-ראש של אותה הישיבה, חבר-הכנסת צימרמן, שההצבעה תהיה בעוד שבועיים וכדבריו "תושמע לפני מליאת הכנסת בעוד שבועיים". הדבר היה ב-9 במארס. פירושו של דבר שהוא קבע את התאריך של ה-23 במארס. היום ה-25 במארס.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

היום באמת שבועיים מאו.

משה סנה (מק"י):

אפשר לחוקק חוק ששבועיים אינם 14 אלא 16 יום, אבל עד עכשיו שבועיים הם 14 יום.

ובכן, ליושב-ראש יש רשות לקבוע תאריך נדחה להצבעה, והוא קבע שהוא יהיה בעוד שבועיים. מובן שאם ב-23 במארס לא נתקיימה ישיבה, כי אז צריך היה להביא את הדבר לישיבה הקרובה, כלומר ב-24 במארס, ואילו היום – ברוך השם – ה-25 במארס. התקנון, וכן

— הצעה לסדר (סנה, ביבי); הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (ביבי, ולגר, אלון) —

אחת, מכאן, שכאשר מדובר על שבועיים, אין פירושו של דבר שהכוונה היא בדיוק ליום מסויים.

בסדר-היום של השבוע, שהונח על שולחן הכנסת בשבוע שעבר, הופיע סעיף זה בסעיף ג' של סדר-היום. כלומר, תוכן מראש שזה יופיע בשבוע השני שלאחר השבוע שעלתה בו אותה הצעה על סדר-היום. מכאן שההוראה לגבי שבועיים נשמרת, אם כי מבחינת היום, אליבא דחברי-הכנסת סנה, אינה נשמרת. על כל פנים לא דובר בימים, ואני רוצה להסב את תשומת-לבו של חברי-הכנסת סנה שאין מדובר כאן במספר ימים כי אם נאמר "שבועיים".

משה סנה (מק"י):

שבועיים — זה לא 14 יום?

היו"ר מ. ביבי:

כאשר סגן ראש הממשלה דיבר על שבועיים הוא לא דיבר על 14 יום, וכוונתו היתה שלאחר השבוע שיחלוף, בשבוע השני שלאחר מכן ימסור את ההודעה. ואמנם, אני מקווה שסגן ראש הממשלה יעמוד בדבריו. אינני עונה לפנייתך, אני מצטער.

ב. הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין

הקמת קריית חברון *

(המשך הדיון על ההצעה לסדר-היום בדבר הקמת קריית חברון)

היתה מוכנה להשיב על ההצעה גם אתמול וגם שלשום. המועד נקבע לפי נוחיות עבודתה של הכנסת. לכן אינני חושב שיש כאן פגיעה בסמכותה של הכנסת או בנהלים מתוקנים. כי אני סבור בכל לבי שיש להקפיד הקפדה יתרה בכל הנוגע לסמכויות הכנסת ולגוהלי עבודתה.

ועכשיו לגופו של עניין.

בהמשך וכסיכום לדברים שאמרתי בשם הממשלה לפני שבועיים, ב-9 במארס השתא, אני מרוצה שיש בירי להודיע לכנסת כי בינתיים נסתיימו הבידורים בדבר מתן אפשרות למתנחלים להגדיל את מספרם. ליתר דיוק: הממשלה החליטה כי היא תתיר ותעזור למתנחלים שהביעו את רצונם להצטרף אל הגרעין שכבר יושב בחברון ולאלה העתידים ללכת בעקבותיהם, והיא תעשה את הסיידורים הדרושים לאלה לבניית 250 יחידות דיור נוספות על אלו שכבר נבנו בשעתו בחברון.

אני מקווה שנטל המימון לא יוטל על כתפי הממשלה בלבד, וכי ימצאו גם אזרחים בישראל — בין שעיסוקם בכך, בין מתוך יחס מיוחד לחברון — שיסיכמו להשקיע גם מכספם בבניית יחידות דיור או בתי-עסק לפרנסתם של המתנחלים היושבים שם, ולאלה שיצטרפו אליהם.

אולם, כאמור, החלטת הממשלה לא התנתה את פעולתה בהתנדבות מסוג זה. ולכן אני סבור שמכיוון שהכנסת מעוניינת בוודאי לשמוע פרטים נוספים — מקצתם כבר ברורים, מקצתם עתידיים להתברר ולהתבהר תוך כדי דיונים —, אני מציע בשם הממשלה שההצעה הזאת

מחדש, ולפי טעמי לא דיון על הצעת חברי-הכנסת שמואל תמיר, אלא דיון על הרצאת סגן ראש הממשלה, השד אלון. על זה צריך להיות דיון מלא.

אני חוזר ואומר שאני מבקש להקפיד על התקנון בתכלית ההקפדה. לשם כך קיימים תאריכים ומועדים, כדי לשמור עליהם, ולא כדי להפר אותם למען הנוחיות. יש לכם שלטון; לפחות אל תהי לכם נוחיות.

היו"ר מ. ביבי:

אני רוצה לומר לחברי הכנסת הנוכחיים, שבשעתו ביקש סגן ראש הממשלה מן הכנסת דחייה לשבועיים. שבועיים אין פירוש הדבר בדיוק 14 יום, ועד כמה שזכור לי, מעולם לא דיקדקה הכנסת בעניינים כאלה.

משה סנה (מק"י):

כנראה, אפשר לשנות גם סדרי בראשית ...

היו"ר מ. ביבי:

אף-על-פי שכתוב בתקנון הכנסת, שלחבר הכנסת העולה לדוכן לנמק הצעה לסדר יינתן זמן של דקה, לא הקפדתי על כך אלא נתתי לך חמש דקות במקום דקה

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה, להודעה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון.

מאיר וילגר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הצעה אחרת לסדר-היום.

היו"ר מ. ביבי:

לא. נתתי רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה, ואינני מדרשה עוד. זוהי פריבילגיה שלי, לא כן? מסדתי את רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נבבדה. ברשות היושב-ראש, תורשה לי הערה לדבריו של חברי-הכנסת סנה.

כאשר פסק יושב-ראש הישיבה ב-9 במארס, שהצעת הממשלה כיצד לנהוג בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת תמיר תינתן בעוד שבועיים — הוא לא נקב תאריך. מותר היה להניח שבקביעת שבועיים התכוון לאותו יום שבו דנים בהצעות לסדר-היום של השבוע השני לאחר הבידור הראשון בכנסת. כשרוצים לקבוע מועד מדוייק — אין נוקבים הכללות כמו שנתיים שהן בדיוק 360 ימים כפול שניים, או חדשיים הנחשבים בדיוק בתאריך מסויים. כשאומרים "שבועיים", הכוונה היא לאותו יום שבו דנים בהצעות לסדר-היום, או באותו יום שיושב-ראש הכנסת וסגניו יקבעו, בשבוע השני שאליו התכוונו. שנית, לא הממשלה קבעה את המועד. הממשלה

חוברת י"ט, ישיבה נ"ו

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (אלון, ביבי, וילנר, שוסטק, אבנרי, סורקיס) —

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני שואל את חברי-הכנסת שוסטק אם הוא מסכים להצעתו של סגן ראש הממשלה להעביר את ההצעה לוועדת החוץ וה- בטחון.

אליעזר שוסטק (המרכז התפשי) : כן, מסכים.

היו"ר מ. ביבי : האם חברי-הכנסת אבנרי רוצה להציע הצעה נוספת?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) : כן.

היו"ר מ. ביבי : רשות הדיבור לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) : כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע לכנסת להסיר את הצעתו של חברי-הכנסת שמואל תמיר מסדר-היום, מכל וכל, וזאת כהפגנה כלפי העולם, כלפי העולם הערבי וכלפי עצמנו, שלא ניתן לפגוע בסיכויי השלום במרחב.

כמה דם כבר נשפך, וכמה דם עוד צריך להישפך, בגלל הרפתקה אומללה זו של קומץ קנאים, ובגלל כניע-תה המבישה של הממשלה לפני הקומץ הזה ?

האם אני צריך להזכיר לכנסת איך נולדה ההתנח-לות הזאת ? איך קבוצה של אנשים פורקי-עול רימתה את שלטונות צה"ל...

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם) : תתבייש לדבר כך.

היו"ר מ. ביבי :

חברי-הכנסת סורקיס, אבקשך לא להפריע.

חברי-הכנסת אבנרי, אני מבקש ממך, אל תדביק תווים לאנשים שאינם כאן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

אני חוזר על דברים שנאמרו מעל הדוכן הזה כאשר דיברנו על פרשה זו לפני שנה ומעלה. קבוצה של אנשים שרימתה את שלטונות צה"ל באה לחברון לחוג את סדר הפסח, נשארה בתברון בניגוד להוראות המושל הצבאי, חיבלה בבטחון במקום, ולאחר מכן, אחרי שבוצע המעשה בכחש ובמרמה, החלה התרוצצות מבישה בין שרי הממשלה מי יעלה על הגל הזה ומי יעשה הון פוליטי מן המעשה הזה.

(ק ר י א ו ת מ כ ל ס פ ס ל י ה ב י ת)

ראשון הלך השר בגין, כבודו במקומו מונח, ואני מבין מה עשה שם. הלך אחריו השר אלון, ואינני יודע מה עשה שם...

סגן ראש הממשלה י. אלון : זה לא-נכון. אינך מדייק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

אולי אתה אפילו הקדמת. לא יהיה זה לתפארתך. ייתכן שהקדמת אותו. אבל בשעה שעדיין לא היה שום אישור ממשלתי למעשה הזה, בשעה שהם ישבו שם עדיין

תועבר לוועדת החוץ והבטחון, ואני מתנגד בהחלט לה-צעתו של חברי-הכנסת תמיר לקיים דיון במליאה.

היו"ר מ. ביבי : תודה.

חברי הכנסת, יש עוד שתי פניות אלי מחברי כנסת להציע הצעות לסדר. איננה להן, אבל אקפיד כחוט השערה בקשר לזמן של דקה. בתחילה חשבתי לסרב, אבל אינני מסרב, כי בכל זאת אני רוצה לתת לחברי כנסת להעלות הצעותיהם, אבל דקה אחת בלבד. רשות הדיבור לחברי-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) : אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. ההחלטה לפני שבועיים (ואינני נכנס לדיקדוקי עניינות של היום) היתה לדחות את ההצבעה. היום צריך היה להתחיל, לפי זה...

היו"ר מ. ביבי :

אינך מדייק. חברי-הכנסת וילנר, או שלא היית נוכח, או שלא אקרא את הפרוטוקול, או שניהם יחד. ההצעה של סגן ראש הממשלה או היתה גם לתת את תשובתו למציע וגם לדחות את ההצבעה. אבקש להמשיך.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) : בסדר, אבל ההצבעה היתה צריכה להיות לא על הודעת השר, אלא על ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת תמיר. איננו פורמליסטים. מה המצב עכשיו ? עכשיו שמענו הודעה חדשה לגמרי של הממשלה, שבפעם הרא-שונה נותנת גושפנקה ממשלתית ותמיכה בתכנית להרחבת ההתנחלות בחברון, דבר שאומר התחלת סיפוח רשמי של הגדה המערבית.

היו"ר מ. ביבי :

אבקש לסיים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) : דבר זה הוא לכל הדעות רציני וחמור, וסותם את הדרך לשלום.

היו"ר מ. ביבי :

חברי-הכנסת וילנר, נתתי לך דקה בלבד. עברת על הזמן.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אני שואל את היושב-ראש : איך אנו, חברי הכנסת, נתייחס ונצביע ? לא על ההצעה של חברי-הכנסת תמיר ; זה ברור. אבל יש מצב חדש. לכן אני מציע להפריד : להצביע לחוד על ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת תמיר, ובמקרה זה נצביע נגד ההצעה ; ולדון ולהצביע לחוד על הודעת ממשלה, שהיא הרבה יותר חמורה, כי היא מטעם הממשלה.

היו"ר מ. ביבי :

סיימת את דברך, חברי-הכנסת וילנר.

חברי הכנסת, כדי למועז אי-הבנות, אני רוצה לצטט את המשפט האחרון בתשובתו של סגן ראש הממשלה ביום 9 במארכ, שבו אמר כך : "לכן אני מציע לחברי-הכנסת תמיר להסכים להצעתו, שההצעה כיצד לנהוג בהצעה לסדר-היום שלו תושמע לפני מליאת הכנסת בעוד שבועיים, ואז גם תיערך ההצבעה". התשובה ברורה לחלוטין.

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (אבנרי, הלוי, שוסטק, ביבי, סורקיס, קלינגהופר) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
עוד לא דיברתי חמש דקות.

הי"ר מ. ביבי:

אדוני, אל תתווכח עם היושב-ראש. אינני מרמה אותך.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
הוא מתנחל עכשיו על הבמה באופן בלתי-חוקי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
יש פה הפרעות בלתי-פוסקות...

הי"ר מ. ביבי:

הבאתי את זה בחשבון. אבקש לסיים בעוד דקה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בעקבות ההתנחלות הזאת עבר מרכז הפעילות החב" לנית מהר שכם להר חברון, ומאז זורם בהר חברון באופן בלתי פוסק דמנו שלנו, דם ערבי ודם של תיירים.

זאת ועוד, עד אותו יום...

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

מה היה בחברון בשנת 1929?

(קריאות מכל ספסלי הבית)

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אתם מסייעים לחבר-הכנסת אבנרי להאריך את נאומו. אבקש לא להפריע.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בהר חברון נולד הנסיון הרציני, המדינאי הראשון, לדו-שיח ישראלי-פלשתיני. ידוע ברבים שהשייך אל-ג'עברי הוא ראש התנועה לדו-קיום פלשתיני-ישראלי, להקמת ישות פלשתינית הקשורה בישראל. והנה בא המעשה הזה ובאה כניעת הממשלה ותקעו סכין בגב היוזמה הרצינית ביותר שנוצרה בארץ מאז המלחמה, לכונן פה דו-קיום...

בנימין הלוי (גח"ל):

אתה תוקע סכין.

הי"ר מ. ביבי:

חבר-הכנסת אבנרי, סיימת את דברך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני מסיים...

הי"ר מ. ביבי:

כבר סיימת. אל תתווכח עם היושב-ראש.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני מסיים במשפט אחרון. למען בטחון המדינה הזאת אין טיפת דם יקרה מדי. אולם למען הרפתקאות, למען סיפוח שטחים, למען התנחלות בחברון — אף לא טיפת דם אחת של חייל ישראלי.

אני מציע לכנסת להסיר את העניין מסדר-היום.

(קריאות מכל ספסלי הבית)

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

בכחש ובמרמה ובניגוד להוראות המושל הצבאי, אתה הלכת והבטחת להם עבודה, ופרשת עליהם את כנפך.

בנימין הלוי (גח"ל):

בינתיים נולדו תינוקות בחברון.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אתה התנגדת גם לירושלים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

חברי הכנסת, האם לא היה זה חוסר אחריות ממלכ"תית בולט ביותר? במשך ארבעה-עשר חודש היה הר חברון המקום השקט ביותר בארץ-ישראל כולה. במשך ארבעה-עשר חודש לא היה אף מעשה אחד של טרור או חבלה בהר חברון. עד שבאה הקבוצה הזאת ופתחה את הר חברון לפני ה"פתיח", ומרכז הפעילות החבלנית עבר...

(קריאות מכל ספסלי הבית)

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אבקש לאפשר לחבר-הכנסת אבנרי לסיים את דבריו.

(קריאות מכל ספסלי הבית)

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני מסתמך על דבריו של המושל הצבאי.

(קריאות מכל ספסלי הבית)

אינני מפחד להגיד מה שיש לי להגיד, ואתם לא תשתיקו אותי. אתם לא תשתיקו אותי. ארבעה-עשר חודש היה הר חברון שקט, עד שבאה הפרובוקציה הזאת...

(חבר-הכנסת א. שוסטק קורא)

קריאת-ביניים)

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):

הם מסיתים את הערבים נגד היהודים.

הי"ר מ. ביבי:

חבר-הכנסת סורקיס, אבקש אותך לשבת.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

הוא מדבר על נושא שאינו עומד על סדר-היום. עלייתם של המתנחלים שהייתה לפני שנתיים אינה עומדת על סדר-היום, ולכן היושב-ראש צריך לשלול ממנו את רשות הדיבור.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אתם עדיין אינכם שולטים בבית הזה.

הי"ר מ. ביבי:

חבר-הכנסת אבנרי, אני נותן לך עוד דקה כדי לסיים את דברך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

מגיעות לי חמש דקות. לא דיברתי אפילו דקה. קריאות-הביניים אינן על חשבון זמני.

הי"ר מ. ביבי:

דיברת ארבע דקות, ואני נותן לך עוד דקה.

חברת י"ט, ישיבה נ"ו

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (אלון, טובי, ביבי, וילנר, אבנרי) —

מדוע צריך חברי-הכנסת אבנרי לגולל את האחריות להעדר השלום על כתפיה של ממשלת ישראל המוכנה להתייצב למבחן המשא-ומתן לשלום, ואולי שלא בכונה לפטור מאחריות את הממשלות הערביות המסרבות עקרונית לשאת ולתת אתנו על השלום; שלא לדבר על אירוגני הטרור הקיצוניים שמסבירים השכם והערב לעולם כולו, שגם אם ייחתם הסכם שלום בין מדינת ישראל ובין מדינות ערב, הוא לא יחייב את אירוגני הטרור; והמתיימרים לדבר בשם הפלשתינאים באמצעות תת-המקלע והמוקש הטיפש, שאינו מבחין בין אשה, עולל ולוחם, הם מסבירים שמטרתם לחסל את מדינת ישראל.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
ואתם עוזרים להם.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אני מיינן בכל הידידות לחבר-הכנסת אבנרי לבד את נימוקיו בכל הזהירות. אדרבה, יעמידו אותנו מדינות ערב במבחן המשא-ומתן...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
תתחילו עם ג'עברי.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

שנית, פעולות הטרור והתחלה בוצעו בהר חברון גם לפני שבאו שמה המתיישבים היהודים...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
במיוחד לא. יש על כך הודעה של השר דיין.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לפחות באותו קנה-מידה שהיו בחלקי ארץ אחרים. נכון שהיתה תקופת רגיעה יחסית, עקב הלם מפלתם, בכל חלקי השטחים המוחזקים. מבחינה זו לא היה הבדל בין חברון לבין שכם ולבין עזה. ושוב אינני מבין מה טעם מוצא חברי-הכנסת אבנרי — ואני מאמין שלא במתכוון אלא בעקיפין — לומר דברים שמשתמע מהם שהנושאים באחריות להתלקחות פעולות הטרור, הרצח והתחלה הם אותם יהודים שהתיישבו בחברון, שבה ישבו יהודים אולי יותר מכל עיר אחרת בארץ ישראל, פרט לירושלים, טבריה וצפת.

אני שוב רואה לנכון לבקש מחבר-הכנסת אבנרי שלא לנמק עמדתו בנימוקי בוסר, שאם לא החלה היד-רות ראויה לשמה בין ממשלת ישראל והגורמים הערביים ביהודה ובשומרון, הרי זה משום שממשלת ישראל סירבה...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אתמול אסרה הממשלה על ערבים מכל השטחים לבוא לחברון לדון על הדברים.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ידידי הטוב, לא בדקת סדר-היום של הדיונים, ואינך יורד למניע העיקרי של פגישה זו. אתה יכול להגיש שאילתה, אתה יכול להציע הצעה לסדר-היום. אל תקשור כל הבעיות, שהן סבוכות מטבען, בבעיית זכותם של היהודים לשבת בחלק זה או זה של ארץ ישראל. הרי עלי-פי ההגיון הזה, באמת ניתן לומר שאלמלא חזרו היהודים לארץ ישראל, לא היו אובייקטים לפגיעות של טרוריסטים. וכי לא פגעו ביהודים בארץ ישראל עוד לפני

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשמדברים על חברון, אני מציע לחבר-הכנסת טובי להיות שקט.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

מה יש? מותר לי לדבר גם על חברון במצפון נקי, נגד התנחלות וסיפוח.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אני לא שכחתי מה עשתה התנועה הקומוניסטית הישראלית בשנות הפרעות של תרפ"ט.

(חבר-הכנסת מ. וילנר קורא קריאת-ביניים)

(קריאות-ביניים מכל הספסלים)

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אבקש לסיים את קריאות-הביניים.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת וילנר טועה. הממשלה, בהחלטתה להחזיר לעוד משפחות יהודיות להתיישב בחברון סביב הגרעין היושב כבר שם היום, לא התחילה בעצם החלטת חדשה. כאשר התחילה הממשלה לפני שנה וחצי בערך, אינני זוכר בדיוק את התאריך, על בניית הבתים ומתן ההיתר ליהודים היושבים שם להתנחל במקום שבו הם יושבים, או קיבלה בעצם את ההחלטה העקרונית לגבי זכותם של יהודים להשתקע בעיר מיוחדת במינה זאת. ההחלטה הנוספת באה רק לחזק את מעמדם של היהודים היושבים שם, על-ידי הגדלת מספרם, הן משום שלדעתנו יהודים זכאים לשבת שם, והן משום שהקהילה הקטנה שהכיתה שרשים בחברון צריכה להגיע לממדים כאלה שיאפשרו לה לקיים שירותים מינימליים של ישוב, ולו גם ישוב קטן.

לכן אין אמת בהודעתו של חברי-הכנסת וילנר, שהממשלה קיבלה החלטה כלשהי בדבר עתידו המדיני של חבל יהודה. היא לא דנה בזה לאחרונה, ולא החליטה כל החלטה מדינית.

ואשר להצעתו, ובייחוד להערותיו של חבר-הכנסת אבנרי — אחזור בפעם המאה על מה שאמרתי אני, ואמר חברי השרים וחברי כנסת שונים: אל נא נתחרה בנינו מי רוצה יותר בשלום. אני מאמין באמונה שלמה שהבית הזה מאוחד ברצונו הכן בשלום ברי-קיימא, וב-יחסים תקינים בין ישראל ושכנותיה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
גם עור וייצמן?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

וכל מה שחל על הכנסת הזאת חל גם על הממשלה כולה; אם כי אין זה בגדר סוד, שיש דעות שונות על הדרך לשלום, על תנאי השלום וכיוצא באלה. ובכל זאת באורח מוסכם ביותר הודיעה ממשלת ישראל פעמים לא מעטות, ובהזדמנויות נאותות, כי מדינת ישראל רוצה ומוכנה להיכנס למשא-ומתן על שלום, ללא תנאים מוקדמים. אין פירושו של דבר, שלצדדים הנוגעים בדבר אין תנאים, אלה או אלה. וההנחה היא, שכאשר נזכה להיפגש סביב שולחן הדיונים עם שכנינו יעלה כל צד תביעותיו ותנאיו.

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (אלון, אבנרי, סנה) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זה רצון הציבור? שאלתם את הציבור?

שיבת ציון? הרי לא היתה מאה אחת בהיסטוריה שבה לא ישבו יהודים בארץ ישראל.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מה זה אומר?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

זה הגיון "נפלא" — היהודים יתקפלו, ואז לא ישנאו ולא יחרגו אותם.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

מה ההבדל בינך ובין השר וייצמן? אתה רוצה להתחרות איתו?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הא ראייה, שברצועת עזה למשל עד היום לא קמה שום היאחזות ושום נקודת התיישבות, והטרור משתולל שם.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כי אתה מודיע שאתה רוצה לספח את הרצועה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ללא שום קשר עם מה שנעשה בחלקים אחרים של הארץ.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הקשר הוא — הודעת הסיפוח שלך ושל חבריך.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אני מצטער שאינך לומד דבר ואינך שוכח דבר, אם כי יכול הייתי להזכיר לך דברים. אתה חוזר ונותן צידוק לכל תופעות הטרור בארץ, גם כאשר אינך מתכוון לכך. כאשר ישראל מוכנה לשאת ולתת לשלום, האחרים לכל המתחולל הם אלה המסרבים לשאת ולתת על שלום ולא אחרים.

אנחנו הלכנו לעזה, חברון, שכם, מזרח ירושלים והגולן, לא משום שביום בהיר החלטנו על אקספנסיה טריטוריאלית, אלא תוך קרב התגוננות אדיר, שאתה הכתרת לו כתרים בעתונך. ואנחנו יושבים בכל המקומות האלה עד שיהיה משא-ומתן על שלום, שבו ייקבעו גבולות השלום וגבולות הבטחון לטובת שני הצדדים.

אני רוצה לומר שאין שום קשר בין ההתיישבות לבין סיכויי השלום במרחב. משום שהחלטות ועידת חרטום עם ה"לאוויים" המפורסמים, שסתמו את הגולל על משא-ומתן בפרספקטיבה הקרובה, הקדימו כל ההתיישבות וכל התנחלות. אדרבה, צורקים הסבורים שפעולות ההתיישבות — והן נעשות עד עכשיו במחשבה תחילה, ועל-פי עקרונות מסויימים שכן משאירים אופציות לשלום, בניגוד לרצונו של חבר-הכנסת תמיר — אולי יש בהן כדי להוכיח למדינות ערב שאיננו מתכוונים להתנהג כאותם האפס-רופסים. אלא שהזמן עושה גם הוא את שלו. ואפילו היתה מקובלת עלינו העמדה שאין לצייר מפות, אני מזוהר את עצמנו ממחדלים שגם בהם יש משום ציור מפה, הלא היא מפת קווי שביתת-ההנשק מ-1949. והבית צריך לדעת שאין אף חבר ממשלה אחד בממשלת ישראל, המוכן לראות בקווי שביתת-ההנשק האומללים את גבול הקבע.

ועוד תשובה להערה, כאילו הממשלה נגדרת כאן אחרי יומתם של יחידים. גם אילו היה הדבר נכון, אינני רואה שום פסול בכך, שהממשלה מאזינה לרצון הציבור.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
הם ציבור בדיק כמוך. אתה ציבור והם ציבור.

עובדה היא שההתיישבותם של מתנחלי חברון באותו בית-מלון בפסח לפני שנתיים — אפילו אליבא דהממשל הצבאי וחכמי המשפט שלנו לא היה בה משום עבירה על החוק, ואין לי כל ספק שאילו תבעה מהם הממשלה לפנות את בית-המלון ולחזור אל תחום השיפוט הישראלי — הם היו, אולי בכאב-לב, אולי בניסיונות למחות-בסופו של דבר מקבלים את דין המדינה. אולם, הממשלה ערכה דיון והחליטה להעביר אותם מאותו בית-מלון אל תחום אחר, קרוב יותר אל הבסיס של הממשל הצבאי, ולבנות להם בתים ושירותים אלמנטריים. לא היתה כאן היגדרות — היה דיון רציני, היו חילוקי-דעות, הממשלה החליטה, ובשעתו גם הובא הדבר לידיעת הכנסת.

עובדה היא שמאז ועד היום נעשו כמה נסיונות על-די קבוצות שונות, להעמיד את הממשלה בפני עובדות על-ידי הקמת התנחלויות בשטחים אחרים, בסביבה של ביתר, שכם, הר גריזים וכיוצא באלה. בכל המקרים האלה, על-פי החלטת הממשלה, מנע זאת הממשל הצבאי — אם על-ידי חסימת הדרך אל המקום שבתרו לעצמם ואם על-ידי הורדתם מן המקום לאחר שנטו בו אהלים.

ובכן, פה מדובר בממשלה שאיננה נגדרת, אלא פועלת על-פי הסמכויות המוענקות לה על-ידי הכנסת. מותר לה גם לטעות, אבל מה שהיא מאשרת ומה שהיא אומרת — היא עושה לאחר דיון, שיקול-דעת והחלטה.

רצוני להסב את תשומת-לבם של התומכים בהצעה להסיר את הסעיף מעל סדר-היום, שעל-ידי הסרתו הם בעצם מאשרים את החלטת הממשלה.

משה סנה (מק"י):

היא אשר אמרנו: הממשלה היתה חייבת להביא לכנסת הודעה לשם דיון, ולא להיכנס דרך הדלת האחורית של הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת תמיר.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

מכיוון שחבר-הכנסת סנה נמנה עם האופוזיציה, הוא יודע שלעיתים קרובות הוא עצמו מעלה הצעות לסדר-היום.

משה סנה (מק"י):

אין לי טענה אל חבר-הכנסת תמיר — יש לי טענה אליך.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הרשני נא — קודם כל רשמתי לפני שאין לך טענה אל חבר-הכנסת תמיר — זוהי הודעה חשובה מאוד.

איני סבור שיש רק דרך אחת להבאת דעת הממשלה לידיעת הכנסת. לעתים הדבר נעשה על-ידי הודעה ביום-תה, לעתים כתוצאה מחימת חברי כנסת ולעתים באה הודעת הממשלה בעקבות הצעות חברי כנסת לסדר-היום. האמת היא כי במקרה זה קיבלה הממשלה את החלטותיה העקרוניות לפני שהעלה חבר-הכנסת תמיר את הצעתו לסדר-היום. ואם גורלו שפר עליו והוא הצליח להגיש את הצעתו כאשר בעצם את ההחלטה העקרונית קיבלנו ועוד נשארו כמה נקודות לבירור — כלום על שום

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (אלון, ביבי, הראל) —

רון ועוז, ברמת הגולן ובסיני, נודעת חשיבות עליונה. למפעל הלאומי הזה יש להעניק עדיפות בתכנון הפיתוח של המדינה".

מצע המפד"ל קובע: "המפד"ל תפעל למען המשך התנחלות חקלאית ועירונית רחבת-ממדים ומהירה בשטחים המשוחררים".

ומצע המערך קובע, בפרק ו', סעיף 1, ואני מצטט: "מאז הפסקת האש קמו התנחלויות והיאחזויות ברמת הגולן, בבקעת הירדן ובסיני, וחודשה ההתיישבות בישור בים שנעקרו מתוכם — בגוש עציון, נחל קליה וחברון".

ובאותו פרק, בסעיף 3, של מצע המערך, נאמר, כי "הממשלה בדיוניה ובהחלטותיה על ההתנחלות, בין כפ-רית ובין עירונית, תהיה מודרכת על-ידי שיקולי הבטחון וההתפתחות של המדינה".

אבל לא רק במצעים, אלא גם בהחלטות נוספות נקבעה חשיבות ההתיישבות היהודית בחברון. שר הפנים, חיים משה שפירא, אמר בגוש עציון, (לפי "הצופה" מיום 13 באוקטובר 1969) כי "יש למהר ליישב את הר חברון ולהקים בו יישובים ולצורך גשר התיישבותי בין כפר עציון לירושלים".

נוכח כל הקביעות וההצהרות הללו, מדוע אם כן אין התכנית מתבצעת?

העתונות מוסרת, כי שוב החליטה סיעת המערך להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון ולקיים דיון נוסף בהנהלת הסיעה. מדוע כל הדיונים והסחבת הזאת המעכבים את הוצאתה לפועל של התכנית? האם הסיבה היא התנגדותו של שר החוץ, אבא אבן, לתכנית ונסיגו לטשטש את העובדה שהיתה החלטה ברורה בגדון ב"מעריב" מיום 22 במארכ 1970 נאמר, כי בפגישה שנערכה במועדון העתונות טען מר אבן, כי "הממשלה החליטה אך ורק להזמין ולבדוק תכנית להקמת קריה יהודית בחברון, אך מעולם לא החליטה, אם ומתי להגשים אותה", בניגוד להודעה ששמענו מפי השר אלון.

או אולי הסיבה היא התנגדותו של האינטרס, חבר-הכנסת עופר, כנראה בהשראת העומדים מאחוריו, או מפני התנגדות מ"ס, כפי שבאה לידי ביטוי בדבריו של המזכיר הכללי של מפלגה זו? חבר-הכנסת יערי אמר בפגישה בסניף המפלגה ברמת-גן, לפי "למרחב" מיום 25 במארכ 1970, ואני מצטט, כי הקמת קריית חברון היא "הרפתקה חסרת אחריות ועניין חמור ביותר" וכי "צר מאוד שהמערך נתן ידו לעניין וגולדה נכנעה". לדעתו, "קריית חברון חסרה לנו כמו חור בראש בימים אלה".

האם דעות אלה הן המעכבות את ביצוע התכנית להקמת חברון? האם הן צריכות לקבוע, או שצריכות לקבוע דעותיהם של בעלי הסמכות הגבוהה ביותר בתחום זה במדינות ישראל? לעומת דברים אלה קיים דברו של השר אלון על חשיבותו הבטחונית הבלתי-מוטלת בספק של הר חברון, ואני מצטט מן הפרוטוקול של ישיבת הכנסת מיום 9 במארכ 1970: "זיקתו ההיסטורית של העם היהודי לחברון ומעמדה של חברון, עיר האבות וערש האומה, ידועים לכל. חברון היא אחת מארבע הערים הע"קיות המקודשות על-ידי העם היהודי. חשיבותו של חוף ים המלח, מדבר יהודה וחר חברון מבחינה אסטרטגית, גם היא לא נעלמה מעיני הממשלה". אלה דברי השר אלון.

כך לא נמסור את האמת לכנסת, או נתעלם מנושא חשוב כל-כך? לא ראינו אפשרות כזו.

לכן ואני אומר זאת לחבר-הכנסת אבנרי — אני הודעתי כאן, לא בשם חבר-הכנסת חמיר אלא בשם ממשלת ישראל — שאנו עומדים לעודד, ביזמה ציבורית וביזמה פרטית, הקמת 250 יחידות דיור, על מנת לאפשר ליהודים הרוצים בכך להצטרף לגרעין המתנחלים היושב שם.

ברגע שההצעה יורדת מעל סדר-היום להלכה, לפ-חות, אין החלטה זו משתנה. אני מאמין שכאשר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת תדון בהצעה — בלאו הכי תאשר גם היא הצעה זו המותאמת גם לצרכי הבטחון של ישראל וגם לזכותם האלמנטרית של יהודים לשבת בחברון.

אסור לנו להשלים עם העובדה שבגלל פוגרום רצחני באב הרפ"ט אנו, מרצוננו, נהפוך את חברון לעיר נקיה מיהודים. אין בכך משום קביעה מדינית כל שהיא, משום שהממשלה בשעתו החליטה שלא להחליט על העתיד המדיני של השטחים הללו, וכאשר ייערך הדיון לקראת משא-ומתן, נצטרך להביא בחשבון את כל הגורמים הנוגעים בדבר.

לכן, אני חוזר ומציע לכנסת להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

ה"ר מ. ביבי:

תודה לסגן ראש הממשלה.

לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את נושא ההצ-עה לסדר-היום לוועדת החוץ והבטחון; והשנייה, להסיר את העניין מעל סדר-היום. אני ממיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום לוועדת החוץ והבטחון	48
בעד ההצעה להסיר את העניין מעל סדר-היום	5
נמנעים	7
ההצעה להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.	

ה"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הראל, להנמקת הימנ-עות סיעתו מהצבעה.

איסור הראל (הרשימה הממלכתית):

החלטנו להימנע, לא מפני שאנו מתנגדים להודעה זו של הממשלה. נהפוך הוא, אנו רוצים לבטא את מלוא תמיכתנו העקרונית בהודעה ובמה שנאמר בה מפי סגן ראש הממשלה, בשם הממשלה. הימנעותנו באה להדגיש את אכזבתנו העמוקה מקצב הביצוע של תכנית ההתנח-לות בחברון. התחייבות הממשלה והגורמים הפוליטיים, מהם מורכבת הממשלה, באה לידי ביטוי בהודעות שונות, החל מהמצעים של המפלגות המרכיבות היום את הממשלה לקראת הבחירות לכנסת זו, וכלה בהחלטאות אחרות של מנהיגי המפלגות ושל שרים על הנושא של התיישבות כפרית ועירונית בשטחים החדשים.

מצע גח"ל, בסעיף 8, קובע: "להתנחלות יהודית, עירונית כחקלאית, בקנה-מידה רחב, בחבלי יהודה, שומ"

— הודעת סגן ראש הממשלה על עמדת הממשלה בעניין הקמת קריית חברון (הראל); חוק מילווה חסכון (ביבי, דינשטיין) —

אנו מצפים עתה מאלה התומכים — והם הרוב המכריע בממשלה ובכנסת — ושהצביעו בעד העברת הנושא לוועדת החוץ והבטחון, שיהיו נאמנים לדעותיהם ולדרכם, לוודא כי תכנית ההתנחלות בחברון תוגשם לאלתר.

אבל מספיק בהחלט להסתמך על דברים שנאמרו בימים אלה ממש מפי האיש, שהוא כיום בעל האוטוריטת הגבוהה ביותר בתחום זה, הוא שר הבטחון, משה דיין, אשר אמר בפורום רשמי מאוד, כי להתנחלות בחברון ובהרי חברון יש חשיבות אסטרטגית ובטחונית ממדרגה עליונה.

ג. חוק מילווה חסכון, תש"ל—1970 *

(קריאה ראשונה)

בין שני סוגי מילווה: (א) מילווה מעבדים — ישאו בו המעבדים אשר ישלמו מילווה בשיעור של 4% מסך כל השכר שישלמו בשנת המס 1970. המדובר בשכר עבודה כולל, לרבות תשלומים בעד שעות נוספות, בעד פריון עבודה וכן תשלומי קיצבאות לעובדים שפרשו כבר מעבודתם.

(ב) מילווה עובדים ומילווה עצמאים — עובדים ועצמאים ישלמו מילווה בשיעור של 4% מהכנסתם הכוללת, וממנו ינוכו מס הכנסה והיטל בטחון, בהתאם למס השולי החל עליהם. לגבי חברות יהיה שיעור המילווה 2%, לפי הכלל: 4% מההכנסה שממנה מנכים 50% מס.

אמנה את אלה שיהיו פטורים מן המילווה: המדינה; יחיד הפטור ממס הכנסה; עובד יומי; תושב חוץ — על הכנסתו מעבודה, דיבידנד, ריבית או גמלאות; וכן יהיה פטור ממילווה דיבידנד שנתקבל.

אנו מקווים שהשיטה והנהלים של גביית המילווה יהיו פשוטים, שכן נכלל בהם הנסיון שנרכש עד עתה בהפעלת מילווה הקליטה.

אצל עצמאים וחברות ייגבה המילווה עם הגשת הדו"חות לשנת המס 1970, ובשלב שומה סופית ייגבה ההפרש. כדי להבטיח שחלק גדול ככל האפשר ייגבה תוך שנת המס 1970, יוסמך שר האוצר, לפי הצעת החוק, לדרוש מהעצמאים והחברות לשלם מקדמות על חשבון המילווה המגיע מהם. שיעורי המקדמות ואופן גבייתם ייקבעו בצו.

אצל שכירים ינוכה המילווה במקור, עם תשלום שכר העבודה והקיצבאות. הסכום שינוכה יהיה סופי. לא תיע"ך כל התחשבויות נוספת בשלב מאוחר יותר.

המעבדים ישלמו לפקיד השומה את המילווה החל עליהם יחד עם הסכום שנוכה מעובדיהם ועם שאר המסים על ההכנסה, שהם חייבים לנכות, תוך שבעה ימים ממועד תשלום השכר.

לגבי העובדים והעצמאים הוכנה תוספת לחוק בצורת לוח, הקובע את שיעור מילווה החסכון החל על ההכנסה הכוללת. מן הלוח אנו למדים, שככל שההכנסה גדולה יותר כן שיעור המילווה קטן יותר, שכן המדובר בסכום נטו לאחר ניכוי המס השולי; וברור שככל שההכנסה גדולה יותר כן גדול יותר השיעור השולי של מס ההכנסה והיטל הבטחון.

רצוני לציין, שאם סך כל רווחיו של עצמאי שהוא מעביד עולה על סך כל ניכויי הכנסת העבודה והקיצבה

היו"ר מ. ביבי:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק מילווה חסכון, תש"ל—1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק שאני מבאי לאישורו של הבית היא האחרונה במעשי החקיקה הפיסקלית המתחייבים מהצעת תקציב המדינה לשנת 1970/71. חוק זה מטרתו כפולה: המטרה האחת — מימון הוצאות התקציב; והמטרה האחרת — הבטחת ביצוע המדיניות הכלכלית של הממשלה במסגרת ההסדר הכולל, שמטרתו להביא לידי איזון ויציבות יחסית בכל מה שנוגע לשכר, מחירים ומסים ולצימצום ביקוש-יתר באמצעות ספיגת כספים. ההכנסה ממילווה זה תגיע לפי האומדן לשכום העולה על 400 מיליון ל"י.

המילווה המוצע מבוסס על הסדר שלפיו יקבלו העובדים תוספת הכנסה בשיעור של 4% אשר תהיה חייבת במס הכנסה ובהיטל בטחון. היתרה שתיוותר לאחר ניכוי שני המסים הללו תינתן על-ידי העובדים כמילווה למדינה לתקופה שתגיע עד שבע שנים.

מוכרת לנו הביקורת שנמתחה על ההסדר הקרוי "עיסקת החבילה". אולם ניתן לומר היום, שאכן כבר נתגלו כמה סימני ארגעה בתחום מדיניות השכר והמחיר, והגידול בצריכה אף הוא הואט. אנו מאמינים שיש עוד יתמלאו תנאי ההסדר, יש לצפות שהמטרה השנייה של חוק זה, דהיינו הארגעה במשק, תימשך. על משמעות הדבר למשק לא ארחיב את הדיבור, שכן הנושא העומד לדיון היום הוא מילווה החסכון, ושר האוצר הרחיב את הדיבור על מצב המשק בעת הגשת תקציב המדינה לשנת 1970/71.

בחובת תשלום המילווה ישאו כל בעלי הכנסה, דהיינו גם המעבידים, העצמאים והחברות. המילווה יחול על ההכנסה הכוללת, דהיינו הכנסתו של אדם מכל מקור שהוא, לרבות רווחי הון, לאחר הפחתת הוצאות, פחת וקיצו הפסדים משנים קודמות. לא ייכללו בהכנסה הכוללת דיבידנד וכן הכנסות הפטרות ממס, כגון: הכנסות של רשות מקומית, קופת גמל, מוסד ציבורי, קיצבאות נכים והוצאות לימודים. על מנת שלא תהיינה אי הבנות רוצה אני לציין, כי ההכנסה הכוללת היא לפני הפחתת פטור תוספת היוקר, הניכוי היציב לשכירים והניכויים האישיים.

שיטת גבייתו של המילווה יוצרת למעשה הבחנה

של דבר — ורמו על כך סגן שר האוצר — איננו עוסקים בסתם מילווה נוסף כדי לסתום חור בתקציב, אם כי סכום של 400 מיליון לירות או למעלה מזה הוא סכום חשוב למדי. חוק זה מבטא בעצם את המדיניות הכלכלית של הממשלה על כל המשתמע ממדיניות זו.

חוק מילווה חסכון הוא ילד לגיטימי של מה שאנו קוראים "עיסקת החבילה", ילד שגולד אחרי חבלי לידה קשים מאוד. התנהלו מאבקים רציניים בין הגורמים אשר חתמו על עיסקת החבילה. ולא רק בין גורמים אלה, אלא גם בקרב חוגים כלכליים אחרים הושמעו דעות בקשר לעיסקת החבילה, האם המדיניות הכלכלית של הממשלה היא נכונה או לא. היו כאלה, וגם היום יש כאלה המתנגדים למדיניות זו, בטענה כי העיסקה לא תביא בכנפיה כל פתרון לבעיות התמורות של המשק.

אינני רואה טעם לחדש את הוויכוח מסביב לעיסקת החבילה, אם היא טובה או לא. ימים ידברו. אנו מתפללים שהיא תצליח וגם נצביע בעד העברת החוק לועדה. אולם עובדה היא ששר האוצר ואנשיו רואים בעיסקת החבילה ובהטלת מילווה חובה את הברית התיכון הבא להבטיח את הצלחת המדיניות הכלכלית של הממשלה. הממשלה רואה בעיסקה זו את חוט השדרה ליציבות המשק, והמפתח לביצוע העיסקה הוא מילווה חסכון. בהצלחת המילווה ובביצועו הקפדני תלוי יה כמובן הצלחתן של עיסקת החבילה ושל המדיניות הכלכלית של הממשלה. מילווה חסכון הוא מבחן רציני למדיניות זו.

כאשר מעיינים בחומר הרב שנצטבר תוך זמן קצר בקשר לעיסקת החבילה, כאשר נזכרים בוויכוחים הללו הטיעונים שהיו מסביב לסוגיה זו, מתחוו כמה תקוות תלו אנשי האוצר בעיסקת החבילה ובהטלת מילווה חסכון. שר האוצר הטיל את כל כובד משקלו כדי להניע את כל הגורמים לחתום על הסכם החבילה. התנהלה מלחמה כבדה מבפנים ומבחוץ. בתוך המפלגה היו אנשים שהתנגדו להסכם, אבל השר הטיל את מרותו על כל הגורמים והם חתמו על העיסקה. לאנשי ההסתדרות ולציבור הפועלים הובטה, שעיסקת החבילה תשמש תריס בפני התייקרויות, מגן בפני עלייה במחירי דים; לפני הציבור הרחב תשמש העיסקה חומת מגן מפני עלייה במסים ובמחירים; לפני התעשיינים המהווה העיסקה שטר מחייב שלא תהיה עלייה בשכר ולא תהיה תוספת שכר.

גם עם חכמי הכלכלה, הפרופסורים מהאוניברסיטה, היה ויכוח נוקב בסוגיה זו. פרופסור פטנקין טען, והוא ממשיך לטעון, כי הדרך הטובה ביותר לשמירה על יציבות המשק היא פיחות. אם אין עושים פיחות — כך אמר פרופסור פטנקין — יש להעדיף העלאה במסים עקיפים וספיגת כספים מהציבור על-ידי הטלת מסים נוספים. עיסקת החבילה — אמרו המדענים — לא תמנע הידרדרות במחירים ובשכר, לא תמנע התפתחות אינפלציונית ולא תמנע התייקרות.

שר האוצר מתנגד, כידוע, לפיחות, ובחר כאלטרנטיבה לפיחות ולהתפתחות אינפלציונית את מילווה חסכון. מתוך תקווה שהמילווה יהיה גורם לריסון האינפלציה וליציבות המחירים. מילווה החובה צריך להיות תשובה לכל הסכנות הללו. הוא צריך להבטיח יציבות המחירים, למנוע התייקרויות, להבטיח את יצי-

ששילם, היא עליו לשלם מילווה גם על הפרש זה, וכך גם נקבע בהצעת החוק שההנחה על שולחן הבית. השיעור שיחול על הפרש זה יהיה אותו שיעור שהיה חל עליו אילו היתה כל הכנסתו הכוללת חייבת במס.

החוק מבטיח את אופן חלוקתם היחסית של התשלומים בין מילווה חסכון לבין יתר מרכיבי התשלום שהוא חייב בהם: מס הכנסה, היתל בטוחו ומילווה בטוחו. ואם המדובר בתשלומים של מעביד על חשבון סך כל הניכויים שהעביד לפקד השומה, בכללם התשלום על חשבון מילווה חסכון שהוא חייב בו כמעביד — תינתן זכות עדיפות לתשלומים על חשבון הניכויים מן העובדים.

עוד קובע החוק, כי הוראות פקודת מס הכנסה לעניין עריכת שומות והליכי גבייה יחולו גם לגבי חוק מילווה חסכון. הכוונה היא להשתמש בהוראות פקודת מס הכנסה הקיימות לעניין הפעלת החוק, לרבות דיני עונשין. זה מאפשר לנו להימנע מלכלול בחוק המוצע הוראות ביצוע והוראות טכניות שונות, שהיו עלולות לסרב את החוק, אשר ממילא מופקד על ביצועו מנגנון מס הכנסה.

התעודות ישאו ריבית בשיעור של 5% לשנה, שתהא פטורה ממס. הקרן תהיה צמודה למדד יוקר המחיה, ואילו הריבית לא תהיה צמודה.

הריבית לגבי המילווה מהעובדים ומהמעבידים, היינו המילווה שמנסים במקור, תחושב החל מיום 1 באפריל 1971, וההצמדה תהיה לפי מדד דצמבר 1970; והוא הדין לגבי המקדמות. הריבית לגבי מילווה מעצמאים תחושב החל מיום 1 באפריל 1973, וההצמדה תהיה לפי מדד דצמבר 1972.

התעודות יחולקו עד ליום 1 באפריל 1974. התעודות יהיו על שם המלווים ולא יהיו סחירות.

המילווה ייפדה במשך שלוש שנים רצופות, באוקטובר של כל שנה מהשנים 1975, 1976 ו-1977.

כאמור, יכנס מילווה זה, לפי תחזיתנו, למעלה מ-400 מיליון ל"י וההוצאה על גבייתו תהיה שולית, אולם אנו מקווים שהשפעתו מבחינת יציבות השכר, המחירים והמסים וכן הקטנת הביקוש תביא ברכה רבה למשק.

אבקש איפוא מן הבית לדון בהצעה ולהצביע, לאחר מכן, בעד העברתה לדיון מפורט וממצה לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר מ. ביבי:

אנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרוס, ואחריו לחבר הכנסת רזון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לכאורה, מה יש להתווכח על חוק מילווה חסכון המוצע לנו? רק בחודש שעבר התקיים דיון כללי על התקציב; ובשבוע שעבר היה ויכוח על מילווה בטוחו. במסגרת הדיון על התקציב התנהל ויכוח על המדיניות הכלכלית של הממשלה. אבל רק במבט שטחי ראשון נראה שמילווה חסכון הוא ככל המילווים. במבט ראשון אפשר לחשוב שזו חוליה נוספת בשרשרת התקציבית שלנו. יש צורך לאזן את התשלומים, מטילים עוד מילווה כדי לצמצם את הפער בין סעיפי ההוצאה לבין סעיפי ההכנסה. אולם לאמיתו

לשנות. ההסכם היה אפשרי ללא קשר עם מילווה חס' כון. לפני שנה היתה לנו מדיניות של יציבות מחירים ומדיניות של הקפאת שכר. לא תמכתי בה, אבל היא היתה מוסכמת, ועל אף החריגות היא קויימה כמדיניות. היו חריגות באשר החיים הם דינמיים ועשירים ותובעים את שלהם, אבל המדיניות של יציבות נשמרה. אפשר היה לקיים גם להבא הסכם של שמירה על יציבות אילו הטלנו באופן אחר את הנטל שאנחנו חייבים להטיל על ציבור האזרחים.

ההסתדרות והמעבידים קיבלו את ההסכם כאשר ברגע מסויים הועמדו לפני ברירה בין שתי אפשרויות: הסכם החבילה כפי שמצא את ביטוי במילווה חסכון חובה, או מסים עקיפים בסדר גדול של יותר מ-500 מיליון לירות, שהיו מסתכמים בעליית האינדקס בשיעור של 6%-7%. כאשר הועמדו לפני שתי אפשרויות אלה, בחרו ברע במיעוט.

אני סבור שלא עמדנו לפני שתי אפשרויות אלה בלבד. היו גם אפשרויות ודרכים אחרות. עלי להדגיש: אנחנו מרבים במילווה ומשעטים במסים. אשר לאותו סכום של 400 מיליון לירות שיהיה הכרח לספוג, אני יכול לתאר לי גם אפשרויות אחרות לספיגתו. הצעתי שנגדיל את היטל הבטחון ב-5%, וזה היה מכניס 100 מיליון לירות; נגדיל מסים עקיפים ב-100-150 מיליון לירות. זה היה מעלה את המדד ב-1%-1.5%, ובדרך זו היינו תוקפים את היבוא ישירות. הצעתי שבמקום לבנות 7% מילווה בטחון, נגבה 9% או 10%. עדיין לא עשיתי את החשבון המדויק. יכולנו להגיע לאותו סכום גם בדרך אחרת וגם לקיים את ההסכם בין הגורמים המשפיעים על יציבות המחירים והשכר.

החוק המוצע הוא טוב יותר ממה שהוצע תחילה לעובדים. זה הישג. תחילה הוצע על-ידי המעבידים, שציבור העובדים יקבל 2.2% העלאת שכר, שייספגו כמילווה וייהפכו לאיגרות חוב, ומול זה 2.6% של המעבידים. ההצעה המוגשת היום השוותה, לפחות שוויון מכני, את השכירים עם המעבידים. גם אלה וגם אלה משלמים 4%. השכר הועלה לא ב-5.2%, אלא ב-8%. זו דאי התקדמות. אבל אני חולק על כך שנוכל ללכת בדרך זו של קשירת מסים ומילווה לשכר. השנה אני מקבל זאת בדלית ברירה, אולם אני מקבל זאת בדרך של קבע. מה שהמדינה חייבת לקבל מהאזרח, היא חייבת לקבל לפי הכנסתו, ואין קשר בין זה לבין מדיניות השכר. על מדיניות השכר ילחם הפועל. יש גורמים מרסנים גם בהסתדרות העובדים, היא די אחראית. ומונהלת מדיניות אחדאית בקשר לשכר, ואני תונך בכך. אינני מקבל את הקשר הזה, כי מכיוון שמשלמים שכר מסויים, הופכים אותו למילווה. אני חושב שלא נוכל ללכת בדרך זו, גם אם השנה אנו מחייבים זאת.

למה זה לא טוב? כאשר הטלנו היטל בטחון, היה צמוד למס הכנסה, ולכן היה פרוגרסיבי. כאשר הטלנו מילווה בטחון, היה לפחות צמוד להכנסה החייבת במס, אם כי לא פרוגרסיבי באותה מידה כמו מס ההכנסה, ולכן גם בזה יש עוול. כאשר באים ומטילים מילווה חס' כון, מגדילים את העוול.

יוחנן בדר (גח"ל):

מאחר שפוטרים לגמרי את אלה שאינם חייבים במס הכנסה, ההבדל בין ההכנסה הכוללת לבין ההכנסה החייבת במס אינו גדול כל כך.

בות המטבע, להבטיח שלא תהיינה התפתחויות אינ-פלציוניות. לדעת הממשלה, החסכון צריך לשמש מנוף גדול למשק המדינה. כפי שאמרתי כבר בראשית דברי, אין המדובר באיוון מאון התשלומים ובחיפוש מקורות חדשים לכסוי הגרעון. חוק מילווה חסכון טומן בחובו סממנים וסגולות, אשר אף אם לא יוכלו להבריא את המשק, לפחות יוכלו למונע או לדסן הידרדרות נוספת במשק המדינה.

לא אכנס לפרטי החוק, כי לא חשוב אם סעיף זה או אחד מושלם או לא מושלם. לא זו הבעיה. אפשר לסמוך על המומחים ועל אנשי הוועדה, שאם יש צורך לתקן משהו, זה יתוקן.

השאלה העומדת לפני הממשלה היא ביצוע קפ' דני של החוק, עמידה על המשמר שלא תהיה עליה בשכר, שלא תהיה אי-פה אי-שם חריגה בשכר, פעם באשדוד, פעם בחיפה ופעם בחברת החשמל וכדומה. על-ידי כך אפשר למוטט את כל העיסקה, ולצערנו יש סימנים לכך שהולכים בכיוון זה. צריכה להיות עמידה על המשמר ביד חזקה, שלא תהיינה עליות במחירים. בכל זה תלויה הצלחתה של עיסקת החבילה.

אם הממשלה תעמוד על המשמר שלא תהיה עליה בשכר, שלא תהיינה התייקרויות, עשוי מילווה חסכון חובה לתרום במידת-מה ליציבות המשק. מכל מקום, חוק מילווה חסכון מבחן רציני לממשלה ולמדיניות הכלכלית, והלואי שהממשלה תעמוד במבחן זה.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הייבור לחבר-הכנסת רוזן. ואחריו לחבר-הכנסת בדר.

שלמה רוזן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הוגשה לנו רק אתמול ולא היה סיפק בידי ללמוד אותה כהלכה. אני מבין שיש דחיפות באישורה. צריך לגמור את התחיקה עד ה-31 במארס, ולכן אוכל להעיר רק כמה הערות שהכנתי לעצמי.

מילווה החסכון הוא חלק מההסכם הכולל בין שלו-שה גורמים - בין הממשלה, המעסיקים והעובדים, כלומר האירגונים היציגים של העובדים והמעסיקים. מילווה החסכון הוא אולי האינדיקטור הבולט לאותו הסכם כולל. אבל יש לנו הסכם כולל ויש מילווה חסכון. אני מציע שנבחן את הדבר משתי הבחינות גם יחד. מילווה החסכון הוא חלק מתקציב המדינה. הצבעתי בעד תקציב המדינה, אצביע גם בעד מילווה החסכון, ואני מציע להעבירו לוועדת הכספים.

אולם איננו פטורים מלשאול את עצמנו, האם זוהי הדרך לעתיד. השנה החלטנו ללכת בדרך הזאת. השאלה היא בכל זאת, האם זו היא הדרך הטובה ביותר. יש יתרון בהסכם. בהסכם יש יתרון, כאשר הגופים היציגים במדינה מתחייבים על יציבות מחירים ושכר, והממשלה מתחייבת על אי-העלאת מסים. יש בכך חשיבות, יש לכך משקל משמעותי. אבל יתרונו של ההסכם הוא גם חול-שתו, כי הוא בא ומגביל את הממשלה ואת הכנסת - ואמרנו זאת בעת הדיון על התקציב - בחופש התימרון, בהטלת מסים כאשר המציאות תחייב זאת. כל הקרובים לעניין, חברי ועדות הכספים, ידעו שיינתן שנצטרך

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת בדר, ואחריו - לחבר הכנסת גולן.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת. אין לי ספק שאם נדון את המילווה הזו רק לפי ההגיון, פסק-הדין יהיה שלילי. כל המילווה הזו אינו פרי ההגיון.

אמנם זהו מילווה יהודי. יש לו אם יהודיה ששמה: עיסקת החבילה. מילווה זה נבע באופן טבעי מעיסקת החבילה, אם כי החוק עצמו מנתק במידה מסויימת את הקשר בין עיסקת החבילה לבין המילווה הזו. ראשית, הוא אומר שאפילו אם תוספת שכר היסוד תהיה יותר גדולה או יותר קטנה, גם יותר קטנה מ-4% - בכל זאת יחול המילווה הזו בשיעור של 4% כביכול. יש ניתוק שני - זה בכלל לא 4%, זה בקירוב 4%. עשיתי לי כל מיני חשבונות בקשר עם הלוח הזה, שהוא חלק אורגני של ההצעה, וברור לי שזה לא 4%.

דרך אגב, בדברי ההסבר להצעת החוק מצאתי פיס-קה האומרת שחלוח הזה מחושב לאחר ניכוי מס הכנסה והיטל בטחון מאותם 4% תוספת הכנסה. זאת צריך עוד לבדוק, כי בדברי ההסבר לא מופיעים החשבונות של האוצר; מופיעה רק הבטחה כללית, כנראה מתוך הנחה באוצר, שאולי היא מוצדקת, שאנחנו חלשים בעשיית חשבונות. בכל זאת, מה שעשו כאן אינו בסדר.

יש עוד דבר במקורו של המילווה הזה הבלוט בחוסר ההגיון שבו. האוצר הציע דבר פשוט וברור: מס תעסוקה. מה יצא מזה? - מילווה מעבידים. לכאורה, ההבדל הוא בזה ששם צריכים היו להיות 5% וכאן 4%, אולם לפי סעיף 3 וסעיף 4 (ב) יצטרך המעביד לשלם נוסף ל-4%, המקבילים ל-4% של העובדים, עוד 4% מן הרווח. אם הרווח שלו גדול מכל שכר העבודה שהוא משלם, ישלם 4% מן הרווח העולה על מס מקביל, על מילווה מקביל. אני רוצה להגיד, שלבני תעשיינים גדולים זו לא סכנה גדולה. לגבי אדם המעסיק עובד אחד או שני עובדים זה מקשה. דווקא על הקטנים זה מקשה, כי אצל הקטנים לעתים קרובות יכול להיות שההכנסה הכוללת גדולה יותר מן השכר שמשלמים למזכירה, באין שם עוד עובדים. מכל מקום, זה יוצא כאשר מציעים לתת לעובדים במקום תוספת שכר - איגרות-חוב. העובדים יקבלו איגרות-חוב, אבל גם המעסיק ישלם, למעשה, מס תעסוקה בצורה אחרת.

דבר שאני חושב אותו לחמור בהצעה זו הוא האופי המעמדי שלה. במה זה מתבטא? ראשית, קיים הבדל חריף בין מס עבודה לבין מס מעבידים. שנית, בניגוד להגיון, קובעים למעביד מילווה חסכון לא של 4%, אלא של 2%. אני מתנגד לזה, אבל יש בזה אותו חוסר הגיון האופייני לכל ההצעה הזאת.

עכשיו יש בעיה שאין לי עליה תשובה בחוק. היחיד, שאין לו עובדים ושאינו מעביד - הוא איננו עובד ואיננו מעביד. הוא ידרוש ממנו 4% בתור מעביד שאין לו עובד דים ויש לו רווח, או אולי יגידו שהוא צריך לשלם 8%, או אולי שום דבר? מכל מקום בהצעת החוק אינו מוצא תשובה.

בכל החוק הזה אני מוצא פגם עיקרי, שהמילווה הזו חל גם על גימלה שמקבל עובד שיצא לגימלאות. גימלה איננה שכר שאפשר להשיג שבבילה תוספת יוקר. כך

שלמה רוון (המערך, עבודה-מפ"ם):

בכל זאת יש הבדל, ואתה יכול לראות זאת בלוח האחרון. על כל פנים, לצורך חוק זה מכניסים מושג חדש של הכנסה כוללת.

אני מבדל על כך ששיחררו ממילווה זה את אלה הפטורים ממס הכנסה, אבל לדעתי יש ללכת בדרכים מקובלות וצודקות מבחינה סוציאלית. אין להטיל מסים ומילווה על הכנסה כוללת.

אגב, כל זה בנוי על מדיניות של יציבות במחירים, שכר ומסים. מעניין שבמבוא להצעת החוק כתוב: "... במסגרת מדיניות הממשלה להגבלת העלייה בשכר ובמסים". אני סבור שאין זה ניסוח טוב. מדיניות הממשלה היא לא להגביל את העלייה בשכר ובמסים, אלא לקיים יציבות מחירים, שכר ומסים, והטעות הזאת אף היא מעניינת. אמנם כאשר סגן שר האוצר הסביר את המדיניות, הסביר אותה בצורה מתאימה ונכונה, אבל אני מצטער על הטעות במבוא להצעת החוק; הניסוח שב-מבוא הוא בלתי-מדויק ובלתי-נכון.

אנחנו אומרים שהמילווה קשור במדיניות. עליית השכר, אולם החוק אינו יכול להתחשב בעליית שכר. אינני רוצה שהכנסת תקבל חוקים שיקבעו את השכר. ועובדה כי בהתאם לחוק המילווה הזה ייגבה גם מעובד ששכרו לא עלה. אמנם קיימת הסתדרות עובדים חזקה, הלווחת להגנת העובד, אולם יש ציבור של רבבות עובדים שאינם מאורגנים, שספק אם יש שכרם יעלה, אולם לפי החוק יגבו מהם את מילווה החסכון. אין לי עצה למקרה זה - אני רק מצוין זאת.

קראתי בעתונות ביקורת על הממשלה, שהביאה הצעת חוק האומרת כי מתוספת השכר מנכים תחילה את המס ורק אחר-כך משלמים את המילווה. אני חושב שזוהי צדקה הממשלה. את כל המילווה משלמים לאחר תשלום המסים, גם מילווה בטחון. אני חושב שאין מקום לטענה בעניין זה ושהממשלה צודקת בכך.

אני יודע שמינהל הכנסות המדינה הביע התנגדות למילווה חובה מכיוון שקשה לו לבצע אותם כאשר אין הם בנויים על הליכים פשוטים. אמנם אנחנו רוצים להגיע למצוי הצדק; אולי אפשר להגיע למצוי הצדק, אבל לא בביצוע חוק המילווה, ולכן אני מקבל את הסעיף האומר כי "התעודות יהיו רק על סכום לירות המתחלק לחמש ללא יתרה", וכן את הסעיף האומר כי שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות, כי לגבי מי שלא שלם את המילווה עד התאריך הקובע, "ייהפך המילווה למס, או שלא ייגבה". אני חושב שזוהי קביעה נכונה וצודקת.

כן צודקת הקביעה שהמילווה הזו, כמו מילווה הבטחון, לא יהיה סחיר. אומרים שאין דבר בלתי-סחיר, שאף אם יקבעו בחוק שזה בלתי-סחיר - יהיה סחיר, אולם בכל זאת ההגבלות הללו יכבידו על הסחירות. אם אנחנו רוצים לספוג כספים - ואנחנו חייבים לעשות זאת - אנחנו חייבים ליטול על עצמנו את החומרות הללו.

בסיכום: אצביע בעד קבלת החוק, אבל אינני רוצה להפוך זאת לדגל. להיפך, אני רואה את כל החולשות והחומרות שבצעד זה. אני רואה אותו כצעד חד-פעמי, הנובע מתוך סיטואציה מסויימת, אבל להבא עלינו לדאוג לכך שהגבייה תהיה לפי הכללים המקובלים, קודם כל מסים ואחר-כך מילווה, ולא ללכת בדרך של מילווה הקשורים בשכר.

כדי להתגבר, במידת האפשר, על הגרעון ועל בעיית הררובה במטבע חוץ.

אולם הבעיה המדיאגה אותי היא: המבחן של חדש מאי, היום כל הדברים שאנו מדברים עליהם הם קצת אקדמיים, תיאורטיים — במידה שאנו מסוגלים לדבר באופן תיאורטי. אני אומר שמילווה זה הוא גרוע ממס. אחרים מבין חברי הכנסת אומרים: מה אתה מדבר? מילווה הוא יותר טוב לציבור מאשר מס. אך אני עומד בדעתי, אם כי לא שיכנעתי אפילו את אשתי.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
גורם חשוב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אולי נשמע גם את דעתה.

יוחנן בדר (גח"ל):

טוענים שמילווה הוא טוב ממס, אולם כאשר העובד יקבל בתחילת חודש מאי את ה"לוקש" לחודש אפריל, בו יהיו כלולים כל הדברים האלה — מילווה בטחון, מילווה חסכון, תשלומים פי שלושה גדולים יותר לביטוח הלאומי וכו' — כאשר יקבל את ה"לוקש" הזה, אז כבר לא יהיה מעוניין במילווה או במס או בהיטלים, אלא בסכום הסופי, בסכום שיקבל. לגבי אנשים כמונו, ששילמו מילווה בטחון גם כאשר היה מרצון, ההפרש יהיה אמנם ניכר למדי, אבל לגבי אלה אשר התחמקו ממילווה מרצון — ההבדל בין ה"לוקש" לחודש מארס לבין ה"לוקש" לחודש אפריל יהיה בולט מאוד. אז מובן מאליי שיכולה להיות מידה של אי-שביעות רצון.

חברי הכנסת, גבירתי היושבת-ראש, מה שאני רוצה להגיד הוא, כי דבר זה עלול לגרום זעזוע בחוגים רבים. בנמלים או לא בנמלים. אז יהיה המבחן לאזרחים, לעובדים, להסתדרות, לממשלה ולקואליציה, אם נעמוד על מה שצריך לעמוד, ולעמוד לא רק בעזרת מנגנון משרד האוצר, אלא גם על-ידי הסברה מתאימה, על-ידי עמידה מול אותו גל של אי-שביעות רצון בליכוד הלאומי. כבר אמרתי בכנסת שיש ליכוד לאומי בענייני בטחון, ויש אפילו ליכוד לאומי בענייני חרזון, אבל בעניינים כלכליים אין ליכוד לאומי. אפילו אין ליכוד לאומי בממשלה של הליכוד הלאומי. אין תקיפות מספקות בהסברה שלנו, ואין אני מדבר על הסברת חוץ, אלא על הסברת פנים. הסברת פנים מוכרחה להיות גם הסברה של האמת הכלכלית. זאת חסרה לנו. אם בחדש מאי לא נעמד במבחן בעניינים אלה, נוכל אולי להגיד בתור נחמה — אם כי נחמה מאוד טפלה וחלשה — שעיסוקת החבילה האומללה נכשלה לא בגלל אלה שהיו צריכים לשמור עליה, אלא בגלל החוטים, חוטי הקשירה, שהיו חלשים. לפעמים אנו סוחבים חבילות לא קטנות בכנסת. שלמות החבילה תלויה לא רק בחוטים. היא תלויה גם באלה שמטפלים בחבילה. על זה נדבר בחודש מאי. בוודאי יהיה צורך לדבר גם על התוצאות של שני המיליארדים האלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גולן, ואחריו — לחבר הכנסת הורביץ.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

גבירתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטרף שהצעת יחוק זו הנוחה על שולחן הכנסת רק אתמול.

המצב במדינה; אי-אפשר לשנות זאת היום. העובד שיצא לגימלאות איננו מקבל תוספת יוקר, אלא אחוז מסויים של תוספת היוקר כאחוז שהוא מקבל משכר-היסוד שלו. אם יקבל 4% אלה או לא, גם כן לא ברור. הדבר לא ברור לגבי כל סוגי העובדים שיצאו לגימלאות. במצב זה להטיל מילווה חובה על אנשים שהם ממילא מקופחים — זאת טעות. יש לתקן זאת, למרות שבימים אלה אני בעד הקלות במסים או במילווה חובה, שהם גם כן מסים.

לגבי הרקע הרחב יותר של כל ההצעה הזאת — כיוון שזו ההצעה הפיסקלית האחרונה שמביאים לפנינו החודש, אני רוצה להגיד כמה מלים: ראשית, הליברל הגדול גלדסטון אמר פעם בפרלמנט הבריטי, שהוא מכיר שתי גברות יפות, נחמדות מאוד, והוא לא מוכן לוותר אף על אחת מהן. אחת מהן היא: מסים ישירים, השנייה: מסים עקיפים. אולי בגלל עיסוקת החבילה ואולי בגלל דברים אחרים קרה, שכל התוספת במעמסה הפיסקלית שהוצעה לנו השנה, שהיא גדולה, כמעט כולה קשורה בהכנסה וכמעט אינה קשורה בצריכה. לגבי הצריכה הסיפוי מסים עקיפים בסכום של מאה מיליון לירות, ומסים אלה הם לא דווקא על מוצרים המשווקים בהיקף רחב. כאן יש לנו מילווה בטחון שנהפך למילווה חובה, מילווה חסכון, תשלומי ביטוח לאומי שעלו השנה ב-500 מיליון לירות או יותר, והאופי של ההיטל הזה ברור לאור הוויכוח — אפשר להגיד: המחלוקת — בין המוסד לביטוח לאומי לבין משרד האוצר. המוסד לביטוח לאומי רוצה, לאור התוספת בהכנסות, להעלות, במקרים מוצדקים, את התשלומים למבוטחים. האוצר מתנגד לזה ומציע תיקונים שהם ממש מגוחכים, כי המגמה של התוספת הזאת אינה תוספת לביטוח, אלא אותו סכום של 500 מיליון לירות עומד האוצר לקבל בתור הלוואה מה-ביטוח הלאומי.

הוא הדין, פחות או יותר, לגבי תשלומים לקרן ההשוואה, שיעלו ב-60 מיליון לירות ל-180 מיליון לירות. כל הסכומים האלה הם על ההכנסה. למה, מר דינשטיין, אתם מוזהמים את הגברת היפה ששמה מסים עקיפים? למה אתם מטילים מעמסה על הגברת השנייה, מעמסה ששום ערבי ושום בדואי — אם אפשר להשתמש בביטוי זה — לא היה מטיל על אשתו?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אנחנו חיים במשטר של מונוגמיה.

יוחנן בדר (גח"ל):

בעיה אחרת היא בעיית הנטל הנוסף שאנחנו מגיעים אליו השנה, בסך שני מיליארד לירות. חלק קטן מזה הוא מה שקוראים גידול טבעי. זה נוצא בנתונים של הממונה על הכנסות המדינה.

לפי חשבון שעשיתי מוצא אני שאחרי עליית הנו"צ הלאומי, עלייה שהתקציב הלאומי מצפה לה, לאור היטל נוסף זה, יישאר בידי הציבור פחות כסף משהיה לו בשנת 1969, למרות שהאוכלוסיה תעלה ביותר מ-3%. מידת ריסון בצריכה — אני חושב שהכרחית היא. אינני יכול למצוא בזה דופי. מי שרוצה להגביל את חיבואו מוכרח להגביל את ההיצע, ומי שרוצה להגביל את הביקוש, מוכרח להגביל את כוח הקנייה; ומי שרוצה להגביל את כוח הקנייה, מוכרח להגביל את ההכנסה הפנויה. זהו חשבון פשוט. כולנו רוצים להגביל את חיבוא

עליית הפריון וחסכון. אלה מחייבים מאמץ רב מצדם. כי אם לא יעמדו בהתחייבות ויהיו עליות מחירים - תתפרק החבילה.

אבל גם מצד השכירים דרושה גישה אחראית לעניין. כי למחרת התימת ההסכם הודגב תור ארוך מאוד לתביעות. אני שומע שהסכמי השכר טרם נחתמו; משום-מה הם מתמהמהים. מה כוונת ההשהיה הזאת? ההסתדרות - האירגון היציג - חתמה. מדוע אין האיגודים המקצועיים חותמים? האם בשל ציפיות לפירוק החבילה?

יחס זה להסכם בוודאי שלא יגרום להצלחתה של עיסקת החבילה. קשה להבין את כל אלה העומדים בהחזיקם את ה"סטופר" ביד ומחכים לכשלונה.

יוחנן בדר (גח"ל):

ה"סטופר" לא טוב, אבל לא צריך ...

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

האם אינם מבינים, חברי-הכנסת בדר, שהכשלון הזה יהיה כשלונו של כולנו? עלינו להזהיר את כל הגופים של השכירים הסבורים שעלי-ידי תביעות מוסוות ישיגו משהו. בזמן האחרון יש טוענים שאינם תובעים תוספות, כי אם תיקון עיוותים. כאילו תיקון עיוותים אין משמעו תוספת שכר. והרי בכך הם כורתים את הענף שעליו הם יושבים.

לפי עניות דעתי, אי-הצלחת ההסכם הכולל תגרום להתדרדרות שתפגע בראש וראשונה בעובדים. אי-ההצלחה תוביל למיתון, אשר מבחינה כלכלית אנו יודעים את מחירו, ומבחינה בטחונית עכשיו, בתנאים שלנו הוא מסוכן ביותר. זאת תהיה התדרדרות שלא תהיה לנו שליטה עליה.

אני גם מתפלל על חוגי אינטלקטואלים, על הפרז' פסורים, שכל הכבוד לדעותיהם, אבל אינני חושב שהשמעתן בצורה כל-כך קולנית תורמת תרומה חיובית לעניין. מפני שהדיבור על כך שההסכם לא יצלח ושהדרך היחידה היא פיתוח מעורר ציפיות המזיקות למשק. לא כאן המקום להיכנס לשאלה אם הם צודקים או לא צודקים. על כל פנים, מה שלמדנו בכלכלה הוא, שעוד לא קרה שפיחות יצליח בתקופה של תעסוקה מלאה. בודאי, אם רוצים ללוות אחר-כך את הפיחות בהטלת מסים נוספים, תוך תקווה שהאיגוד המקצועי ישתוק ולא ידרוש שום תוספת שכר - אז אולי אפשר להצליח. אבל בתנאים שלנו הרי הדבר הוא בלתי-אפשרי. בתנאים הקיימים, שבהם אפילו את הנוהג של תוספת יוקר אוטומאטית לא הצלחנו לבטל, בודאי שאי-אפשר לצפות לשיכונו השכירים שיוותרו על תוספת שכר, על אף ההתייקרות שתיגרם עקב הפיחות. אם בעקבות ההתייקרות תהיה העלאת שכר, הרי נחזור למצב שלפני הפיחות וכל האפקט שלו יבוטל.

לפיכך, לדעתי, עלינו לדאוג לשלושה דברים: (א) לא להתיר את הרסן לגבי דרישות החורגות ממסגרתה של עיסקת החבילה. (ב) לדאוג לכך שהגרעון בתקציב 1970/71 לא יגדל מעבר לצפוי, כלומר מעבר ל-650 מיליון לירות. לשם כך יש לעשות קיצוצים נוספים ולדחות כל הוצאה שאינה חיונית עכשיו ושאפשר לדחותה. אני מקווה שבעניין זה ייעשה משהו. (ג) לדאוג למימוש הציפיות ליבוא הון, על גנת שהגרעון במאזן התשלומים לא יחרוג מעבר למיליארד דולר, כדי

מתברר שיש בה הרבה דברים לא כל כך חלקים, אך קשה תוך זמן קצר, ביום אחד, ללמוד את החוק הזה. לכן, מבחינה זו ייתכן שהדיון הזה יהיה לקוי. אני מבין שאנו נתונים עכשיו במידוך עם הזמן ואיננו יכולים להתעמק כל כך, בעיקר בקריאה הראשונה. מה שנחסיר בדיון במלואת הכנסת בוודאי נמלא בוועדה, שם נוכל לבחון כל סעיף וסעיף.

אני מחייב את הצעת החוק הזאת מפני שהיא מהווה בסיס להסכם הכולל, למה שקוראים "עיסקת החבילה", וכיוון שחייבנו אותה, ממילא אנו מחייבים את הצעת החוק, שהיא ביטוי לאותה עיסקה.

אשר לעיסקת החבילה - היא אשר מנעה הידרדרות בתחום המשולש המסוכן: שכר - מסים - מחירים. אני חושב, חברי הכנסת, שהסכמת הפועלים לקבל את תוספת השכר בצורה של איגרות-חוב היתה נבונה מאוד. מפני שלולא זאת היינו עדים לתרגיל שלא היה מביא כל תועלת לפועלים, ולמשק היה מזיק. כי אלמלא העיסקה, ייתכן שהפועלים היו אמנם מקבלים תוספת שכר, אבל כבר היתה מוכנה תכנית למסים עקפים בסכום של 670 מיליון ל"י, כלומר תרגיל של יד אחת נותנת והיד השנייה לוקחת. הפועל לא היה יוצא נשכר, והמשק היה יוצא נפסד. מפני שבינתיים היו הוצאות הייצור עולות, המחירים היו עולים, וכושר ההתחרות שלנו והיצוא היו נפגעים.

לעומת זאת, העיסקה הזאת, והסכמת הפועלים לכך, גררה אחריה גם התחייבות המעבידים לרכוש איגרות-חוב בסכום דומה. על-ידי כך נתאפשרה ספיגה בסכום נוסף, שבתנאי המשק שלנו יש לה חשיבות כלכלית ותקציבית ממדרגה ראשונה. כלכלית - משום שהשפעתה על הקטנת הביקוש; תקציבית - משום שהיא תכניס כ-420 עד 440 מיליון לירות. לולא זה היה הגרעון גדול יותר מן הצפוי בתקציב המוצע לנו.

ההסכם הכולל הוא איפוא היסוד שעליו מושתתת המדיניות הכלכלית, שמגמתה הראשית היא להבטיח יציבות יחסית בשנה הזאת.

יש אומרים: עיסקת החבילה אין לה כל קשר עם מאזן התשלומים. לי נדמה שאין זה מדויק. אם עיסקת החבילה תתממש, והשכר והמחירים לא יעלו, ונוסף לכך ייספגו כ-1300 מיליון לירות באמצעות התקציב על-ידי מסים ותשלומי חובה - תחול בכל זאת האטה בביקוש. נרגיש זאת כבר בחודש מאי או יולי. אם הציבור יקנה פחות, יקטן היבוא ויגדל היצוא. ובסופו של דבר יואט גם הגידול בגרעון במאזן התשלומים.

השאלה היא רק - וזהו שאלה גדולה: מה לעשות כדי שהחבילה הזאת תחזיק מעמד ולא תתפרק. שכן מימושה עלול להיתקל בקשיים רבים. מעצמה היא לא תחזיק מעמד, ודרוש מאמץ מכל הצדדים כדי לעמוד נגד תחצים לתוספות שכר ועלויות מחירים.

חברי הכנסת, את הקושי של התעשיינים אני יודע. הם לקחו על עצמם עול כבד, ואמנה אותו: תוספת שכר במזומן - 4%; תוספת שכר באיגרות-חוב - 4%; איגרות חוב למעבידים - גם כן 4%; ביטוח לאומי - בערך 5%; וחילת שכר - 2%-3%. זוהי איפוא תוספת הוצאות של 19%-20% או יותר. והשאלה היא אם הם יספגו אותה. התימתם על ההסכם פירושה התחייבות לספוג את ההוצאה - על-ידי ייעול,

אני יכול לספר לך, חברי-הכנסת רוזן, על כמה מקרים של עליית מחירים בדברים בעלי חשיבות רצינית, שאותה ועדה ציבורית לא הענה עליהם. גם אם תשעין את הכסף על הוועדה הזאת ותניאנה על ידה, הדבר לא ישתנה. אני מדבר על מקומות בעלי חשיבות. אני יכול למשל להגיד שבענף שאני קרוב אליו, ענף החלב, בגביעים שהם תחליף לבקבוקי הזכוכית שהציבור רוצה בצדק לפסול אותם, בגביעי הפלסטיק, עלו עכשיו המחירים ב-15%, וזאת לאחר שאני-אפשר, בצדק, להעלות את המחיר ליצרן, ואני-אפשר, בצדק, להעלות את המחירים לצרכן. המחירים הם קבועים. פריט בעל חשיבות ממדרגה ראשונה, הבולע מיליונים של לירות בענף זה, העלו עכשיו את מחירו ב-15%. זו דוגמה אחת מני רבות.

חברי-הכנסת ורטמן הסביר את המהלכים השליליים של פועלי "אוטוקס" בכך שמועצת פועלי חיפה היתה מוכנה להגן ואף ללחום יחד עם הפועלים על כמה סעיפים חשובים. אך הפועלים, לצערנו, לא שמעו לעצתה והעדיפו את עצת עורכי-הדין, שהיתה במקרה זה עצת אחיתופל. בעוד שעיסקת החבילה פירשה הקפאה מוחלטת, הציעה מועצת פועלי חיפה לקדם את העובדים, בוסף תתיקוני שכר בדרגות הנמוכות. קידום העובדים הוא בניגוד גמור לרעיון הבסיסי של עיסקת החבילה, דהיינו הקפאה גמורה ומוחלטת של העסק.

כל חריגה מן הכוונה של עיסקת החבילה היא ציון דרך וגדבך נוסף לכשלוף העיסקה, ולא תעזור בנושא זה ועדה ציבורית בכל הרכב שהוא. אנו עדים ללחצים מכיוונים שונים. הבעיה העיקרית היא איך תעמוד הממ"שלה בלחצים אלה.

חברי הכנסת, אינני מאמין כי עיסקת החבילה תפתור את הבעיה העיקרית העומדת לפני המשק, דהיינו בעיית מאזן התשלומים. סכר מלאכותי בפני נחשול סכר של חול, איננו פתרון רציני.

יש צורך לשאוב כספים מן הציבור כדי לבלום את עליית המחירים וכדי שהציבור לא יוכל לקנות אלא במחירים של היום, שלא יהיה לו כוח ויכולת לקנות במחירים שישלו להעלותם.

יש צורך לתת עזרה גוברת ליצוא, ולהגיע למצב כזה שהמחיר שיקבל היצרן הישראלי בעד תוצרת יצוא בשוקי חוץ יהיה עדיף מן המחיר שמקבלת התוצרת שלו בשוק המקומי.

מילווה החסכון החדש, מילווה נוסף בשרשרת מילווה שאת מספרם קשה כבר למנות, הוא חוליה נוספת בשרשרת, שבה נעשה ניסיון למשוך את העגלה השקועה בבוק. זו חוליה בשרשרת לא בריאה, ואל תחכש שאנחנו זקוקים לשרשרת זו כדי להפכה לצינור לשאיבת כספים מן הציבור.

הבה נעשה הכל כדי לחסוך בהוצאות, להגביר את היצוא, לנצל את המשאבים החיוניים הטמונים במשק שלנו, כדי שלא נגיע לצורך לסמוך על עיסקאות מפוקפקות ועל מילווה נוספים. למרות שאיננו תולים תקוות מרובות בעיסקת החבילה ובאומץ-לבם של הוגיה ומבצעייה כדי להגן עליה, נקבל כל הצעה הבאה לבלום את ההידרדרות המסכנת את המשק. לכן לא נהנגד להצעה זו. אך איננו יכולים לא להצביע על הסכמת ההסתדרות בחצייה לעיסקה כולה. עדיין לא נחתמו ההסכמים עם המעסיקים. אין שומעים את קולה

שלא נצטרך לדלדל עוד יותר את הרזרבות שלנו במטבע-חוץ. תוך ציפיות אלה אני מקווה שהחוק הזה יתרום את תרומתו הכלכלית.

הי"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת הורביץ.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת. חוק מילווה החסכון והמילווה החדש שהכנסת מתבקשת לאשר היום יהיה מילווה נוסף במעגל הקסמים של המילווה שהממשלה מבקשת מן הציבור. יש אצלנו מין "חד גדיא" של מילווה שאין להם קץ. אחרי כל מילווה בא מילווה נוסף, ובסופו של דבר אין המילווה, הציבור, זוכה לראות את כספו בחזרה. מי ימנה את מספר המילווה אצלנו, מילווה סמויים ומילווה גלויים, אשר אינם נגרעים לעולם ולא ייפרעו כנראה לעולם. כלומר, הם לא ייפרעו על-ידי הממשלה, אלא על-ידי המלווים עצמם, באמצעות מילווה חדש.

פעם נוספת עלינו לחזור ולומר כי כל השיטה הזאת, כל המערכת הזאת של מילווה, היא שיטה פסולה. קל להטיל מילווה, לכן מטילה אותם הממשלה. קשה לתקן באופן יסודי את מערכת המיסוי שלנו, ולכן אין הממשלה מתקנת אותה ונוהרת מלחפש דרכים חדשות, כפי שנהוג בעולם.

סגן שר האוצר, מר דינשטיין, ניסה בוויכוח הקודם לומר לי, כאילו בהערת אגב, שלא נבדקו שיטות המיסוי האחרות והן עדיין לא הוכיחו את עצמן. הייתי שואל אם אנחנו מנסים לבדוק אותן, אם אנחנו מנסים לחפש דרכים אחרות. על כל פנים, שיטת המילווה, שמעבירים מכיס אחד לשני, מכיס ימין לכיס שמאל, אינה מצביעה על מחשבה אורייגנלית או על מחשבה רצינית בעניין זה.

כי מה ביא המילווה החדש? הוא יביא להקמת מנגנון ללא שום צורך, או העסקת מנגנון קיים, בפרוצדורה המסובכת והביורוקרטית של התקשרות עם מאות אלפי אזרחים, וכל זאת כדי להעביר מכיס ימין לכיס שמאל, כדי שישלם על-ידי מס שיוטל בעתיד. האם במקום כל הפעולה המסובכת הזאת לא כדאי היה ולא רצוי היה, לטובת המשק, לתקן באופן יסודי את מערכת המיסוי, לא להסתפק בפשרות הטובות לזמן קצר, מטעמים פוליטיים, אלא להעדיף על הפשרות את טובת המשק? בעברית פשוטה: להטיל מס במקום מילווה. כי היינו הך הדבר אם המלווה ישלם לעצמו כדי להחזיר את ההלוואה.

כי מילווה החסכון, שהוא בעצמו, כמילווה, אמצעי של פשרה, תחליף למיסוי - הוא בעצמו חלק מפשרה כלכלית, חלק מאותה עיסקת חבילה שכבר דיברו עליה הרבה כאן, ולא רק כאן. ציבור העובדים והמעסיקים ירכשו איגודות-חוב כתחליף. להעלאת שכר וכמחוסם מפני עליית מחירים. וזאת המטרה. אבל השאלה האמיתית כרגע היא האם באמת חסמה עיסקת החבילה את עליית המחירים. נדמה לי כי עיסקת החבילה לא התגלתה כמטריה טובה לימי הסגריר הכלכליים העוברים עלינו. כבר ניגלו בה קרעים. כבר מטפטפות הרבה טיפות של עליית מחירים בתחומים שונים, והתברר למי שעוד זקוק היה להוכחה כי עיסקת החבילה לא מילאה את התקווה.

עיסקת החבילה לא רק שהיא פוגעת בשכר ובתנאי העבודה, לאחר שלוש שנים של הקפאת שכר, לאחר הגדלת התפוקה, לאחר גידול הרווחים, המקטין את המשקל היחסי של השכר בהכנסה הלאומית, - ועל כך אין כלל חילוקי-דעות - אלא חלק מהעובדים השכיחים לא רק ששכרם יוקפא, אלא אף יורד. ידועה לכולנו הטבלה המוכיחה שמי שהיתה לו הכנסה של 600 לירות, מצבו יהיה גרוע יותר; מי שהיתה לו הכנסה של 700 לירות, יקבל פחות מאשר קיבל קודם.

מכאן שעיסקת החבילה היא מעשה של כפייה בלתי-מוסרית ובלתי-חוקית לגבי הפועלים. וכל התנגדות של הפועלים לעיסקת החבילה היא לא רק באינטרס של הפועלים, אלא זהו מעשה פטריסטי לשמירת כבודם כפועלים, כבני-אדם וכאזרחי המדינה. לכן הוצאת איגרות מילוה חדשות היא שלילת שכר המגיע לפועלים לפי כל החישובים. נייר יש לפועלים די הצורך. הם זקוקים לתנאי קיום. אנושיים. הם צריכים לחיות ולהתפתח בחברה מודרנית. בשל נוסטלגיה של מישור למה שהיה לפני 40-50 שנה בארץ אין להגיד לפועלים: תחיו כפי שאני חייתי לפני 50 שנה. גישה, הייתי אומר, פרימיטיבית כזאת היא גם בלתי-אנושית. כי דור שרגיל לקרוא עתון, ללכת לקולנוע ולגנועל נעליים שלמות, אי-אפשר לדרוש ממנו היום לחזור לתקופה אחרת. כלום אתם אומרים כך לבעלי ההון? מדוע לא מתקוממים חברי הכנסת, בעיקר ממפלגות הפועלים, נגד הרווחים הגדולים של בעלי ההון? אני מזועזע כאשר אני קורא על רווח נקי של כך וכך מיליוני לירות שמרוויח מישור. מדוע רווח של מיליונים אינו מזועזע, ותוספת שכר של 4-8-10 אחוזים לפועלים מזועזעת כל כך? כמעט קוראים להם כאן פושעים. השיטה הזאת הנקוטה נגד הפועלים היא פשע, ולא עמידת הפועלים על השכר המגיע להם ועל הטבת הזכויות הסוציאליות שלהם.

הי"ר ט. סנהדראי:

אני מניחה שתסכים למחוק את המלה "פשע". אני לא שמעתי שמישהו אמר על הפועלים שהם פושעים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אתמול נאמרו כאן אפילו דברים גרועים יותר על הפועלים.

הי"ר ט. סנהדראי:

בכל זאת אני מניחה שתסכים להוציא את המלה "פשע".

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
בסדר, אני מסכים.

מה ששמענו אתמול, בעיני הוא חמור יותר.

יהונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):
חשבת ששמעת.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
תקרא את הנאום של חברי-הכנסת ברעם.

מי ששם לב לסטטיסטיקה שנתפרסמה על הגידול שחל במספר השביתות, ועל ימי העבודה שהלכו לאיבוד כתוצאה מהשביתות ב-1969 לעומת 1968, רואה שלמרות

של ההסתדרות לאלה המנסים לחדור תחת הסכם החבילה. כל סיכסוך במפעל כלשהו, כל סיכסוך עבודה - את כולם שומעים. את קולה של ההסתדרות, קול ברור וצלול - אין שומעים.

רבות, מצב המשק הוא כזה שצריך להגיד לציבור את האמת. תבה תהיו גלויים ותאמרו לו את האמת. ייתכן שזה יעזור הרבה יותר מאשר כל מיני תחבוסות ותורפות שלא יביאו את הפצע העמוק שאנו פצועים בו.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת וילנר, ואחריו - לחברי הכנסת אבריר.

מאיר וילנר

(הרשימה הקומוניסטית החדשה):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו תצביע נגד הצעת החוק. איננו מקבלים את עיסקת החבילה שנחתמה בין הממשלה, המעבידים והרוב בהנהגת ההסתדרות. אבל לא רק אנחנו איננו מקבלים את עיסקת החבילה; הפועלים אינם מקבלים את עיסקת החבילה. ועל כך מעידה התנועה הגדלה והולכת של שביתות. בבית הזה נשמעים דברים רמים נגד הפועלים השובתים. רצוני להביע מתאה על דברים מסויימים, שלא רק נוגדים לזכויות ולדרישות הפועלים, אלא אף מעליבים אותם ופוגעים בהם; וזאת כאשר באותו זמן גדלים הרווחים במידה שכבר שנים רבות לא היתה בארץ. בימים אלה נתפרסם דין-וחשבון של רווחי מפעלי רוגוזין. גם העתונות המתנגדת לתביעות השכר של הפועלים כותבת בנוסח: "אלה רווחים שלא היו כמעט בתולדות התעשייה בארץ".

הבאנו לא פעם מעל במת הכנסת את הגידול בעשרות אחוזים ברווחים של הבנקים. גם אלה שעשו את עיסקת החבילה, שכתוצאה ממנה בא חוק מילוה החסכון, אותם אנשים בוועדה המרכות של ההסתדרות ובממשלה, גם הם אינם מכחישים שבשלוש השנים האחרונות יש תהליך של עלייה גדולה ברווחים. זאת ראשית.

שנית, התפוקה שכל כך הסתמכו עליה בשנים קודמות כדי להצדיק את הקפאת השכר, ואמרו שאם תעלה התפוקה יעלה השכר בהתאם לעליית התפוקה - התפוקה גם היא עלתה. אבל השכר לא עלה. זאת אומרת: מנצלים יותר את הפועלים לא לטובת אינטרס כללי-ישראלי, אינטרס לאומי-כללי, אלא פשוט גדלים הרווחים של בעלי ההון על חשבון הפועלים.

הנה היה בסוף השנה הקודמת כינוס של מזכירי האיגודים המקצועיים, ושם הובאו מספרים, שנתפרסמו אחר-כך בעתונים. לפיהם הנוצר לשעת עבודה בשלוש השנים האחרונות עלה ב-25.3%, ואילו השכר המקביל עלה רק ב-7.5%. חרושת עלתה התפוקה ב-36.7% והשכר המקביל - ב-9.2%. בחקלאות המצב גרוע עוד יותר. התפוקה לשעת עבודה עלתה ב-37.8%, ואילו השכר עלה רק ב-3.9%. אלה הם מספרים שלא אני המצאתי אותם. אלה הם מספרים של המכון למחקר כלכלי-חברתי.

מכאן שכל הארגומנטציה הלאומית-כללית מצד מי שמרוויח יפה בארץ הזאת, ומצד הממשלה המתנכרת לפועלים ומסייעת לבעלי ההון, יש בה מדיניות מעמדית בשם העל-מעמדיות כביכול.

אם עד סוף הוויכוח יוכלו המומחים שלך, אדוני סגן שר האוצר, להכין לך את החשבון מה קורה לעובד הזה, ואחרי תוכיח לי שאין זה כדברי — יעניין אותי לשמוע מה בפך.

ברור שלרבים מן העובדים בארץ תהיה ירידת שכר ולא עליית שכר. אפשר לטעוש זאת על-ידי כך שלחלק מהמסים קוראים "מלווה", כי בתיאוריה יכול העובד לקבל את הכסף בחזרה כעבור מספר שנים. אבל למעשה מה שהוא מקבל ביד — וזה הדבר היחיד המעניין אותו, בסופו של דבר — הרי זה פחות, במקום להיות יותר.

המצב אינו פחות חמור לגבי מעבידים. אני הגני שכיר של עם ישראל, שולר הכנסת, אבל גם חברה בעלת אופי מסחרי, לא גדולה ביותר, המעסיקה עשרים וכמה עובדים. עשיתי בריפוד את החשבון כמה תשלם החברה יותר, ומסתבר לי שהיא תצטרך לשלם עוד 17% בחשבון שכר העובדים שלה. אם נניח לרגע ששכר העובדים הוא כ-50% של הוצאות הייצור, מירושו שישנה עליית הוצאות הייצור ב-8% עד 9%. אני, כבוד סגן השר, איני מאמין שישנם מפעלים רבים בארץ שישלמו 8%, 9%, 10% יותר בעד הוצאות ייצור, מבלי שיעלו את מחיר התוצר בצורה כל-שהיא. זה בלתי-אפשרי, זה לא יתגשם.

חבר-הכנסת וילנר, שקדם לי, העמיד את העובדים מול בעלי ההון, בצורה הקלסית, אני חושב שאין זה מציאותי. יש שמרוויחים טוב מאוד במצב הקיים — בנקים ואחרים, חלקים מסויימים של המשק. אבל בסך-הכל אלה חלקים קטנים למדי, ולאלה יש כמובן עניין בהמשך הסטטוס קוו. הם גם בחלקם המממנים של תנועת ארץ-ישראל השלמה ושאר החוגים הדוגלים בסיפוח, בהתפשטות. אלה הם המרוויחים העיקריים עקב הסטטוס קוו.

אולם ההתמודדות האמיתית כאן אינה בין בעלי ההון, האמיתיים והרמיניים, ובין העובדים; ההתמודדות כאן היא בין מדיניות הממשלה, מדיניות החוק, מדיניות הבטחון, מדיניות הסיפוח, ובין העם כולו, אשר צריך לשלם בעד זה — העם אשר עדיין אינו תופס לגמרי את המציאות. את מחיר הדם הוא רואה — את זאת רואים בעתונות כל יום. אבל הוא עדיין אינו תופס את מחיר הכסף של מדיניות זו.

כאשר חברי הכנסת הרימו היום את ידיהם — בחדווה ובשמחה — בעד ההתנחלות בחברון, האם ידעו מהו המחיר? אני מוכרח לומר שאינני יודע איך עשו זאת מבלי שידיהם המורמות תרעדנה, כאשר ידיהם המתנוממות גזרו קרבות של דם ודמים לעם הזה. חרף כל הגאומים של סגן ראש הממשלה, ההצבעה בעד התנחלות בחברון היא הצבעה בעד מלחמה, בעד אי-שלום, בעד הסלמה, אולי מחר בעד מאבק עם חיילים סובייטיים — בלי פאנטומים אמריקניים נוספים. אין אני יודע איך אפשר להצביע בעד דבר כזה, בחדווה ובשמחה כזאת, מבלי שהידיים תרעדנה.

התפקיד האמיתי שלנו הוא להציג לפני הציבור בארץ את הסיבה ואת התוצאה, כדי שיהיה ברור לו מה הסיבה ומה התוצאה; כדי שיוכל להתחיל אם הוא רוצה בתוצאה הנובעת מהסיבה הזאת. הסיבה היא המדיניות הממשלתית הקיימת, שהיא בהכרח מונעת שלום ומביאה להסלמה. אין אני אומר — כפי

המצב המיוחד שאנו חיים בו, הפועלים כנראה מרגישים שהגיעו מים עד נפש. אין לי כל ספק ששנת 1970 תהיה שנה של מאבק מוגבר של הפועלים להגנת השכר והזכויות הסוציאליות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת סנה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אנו נצביע נגד החוק הזה, ואומר בקיצור למה.

הסיבה הראשונה היא, כמובן, שאנו הצבענו נגד התקציב בכללותו, וההצעה שלפנינו היא חלק בלתי-נפרד מהתקציב.

אולם לא די בכך. כל השיטה הזאת אינה נראית לנו. ממשלת ישראל לא הצליחה במלחמת ההתשה שלה נגד מצרים. להיפך. אבל היא מצליחה עד כה במלחמת ההתשה שלה נגד הציבור הישראלי. הכל התחיל בכך שאמרו לפועלים, לעובדים, לשכירים: הנה, אנו מעלים את שכר העבודה — אמנם לא בשיעור של ההתייקרות, גם לא בשיעור של עליית התפוקה, כפי שהובטח במשך שנים, אבל קצת. המצב קשה, לכן אנו מעלים את השכר רק קצת, בכמה אחוזים. תחילה דובר על 5% ואחר-כך על 6%.

מה מסתבר עכשיו? לא זו בלבד שאין עליית שכר — יש ירידת שכר. לא הספקתי לעשות את החשבון המפורט, כי רק אתמול הניחו את החומר על שולחן הכנסת. לגבי עובד רגיל במצב בינוני יש תוספת שכר בשיעור של 8%, ולעומתה ירידת שכר בשיעור של כ-11%. נוצר מושג ישראלי חדש: תוספת שכר מינוס. העובד יקבל תוספת של 3% מינוס.

מלחמת ההתשה הזאת הצליחה, כי השכירים בארץ כבר כל-כך טומטמו בהדעות ובהבטחותי והבטחות שכנגד, באיומים ובתיאורי אימה של המצב הבטחוני, עד שבינתיים אין הם תופסים מה קורה להם. זה יתברר להם רק כאשר יקבלו בפעם הראשונה את ה"לוקש" של משכורת חודש אפריל, ב-1 במאי. זה יהיה חג של 1 במאי שלא היה עוד כדוגמתו. כי אז יתברר מכל ה"לוקשים", שהאכילו אותם כל הזמן, איזה "לוקש" של שכר יוצא להם עכשיו. וכל עובד יבין בסופו של דבר שמה שקרה לו אחרי כל הבולמוס הזה, הרי זו העובדה שהוא מקבל פחות שכר ממה שקיבל לפני הנלאת השכר. זוהי השורה האחרונה של כל העניין הזה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

השורה האחרונה כפי שאתה מציג אותה איננה נכונה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

קיוויתי שאוכל להביא לדיון זה את החשבון המפורט, ער האגורה האחרונה. לא הספקנו, כי החוק הונח יותר מדי מאוחר על שולחן הכנסת. אולם אני אומר — ותוכל לתקן אותי אם אין זו נכון לדעתך: עובד בינוני המקבל היום 900 ל"י לחודש, לאחר הניכויים הרגילים, יקבל בתיאוריה עליית שכר בשיעור של 8%, ובפרקטיקה — בצד עלייה זו הורדה של 11%. כלומר, יישאר לו מינוס 3%.

משה סנה (מק'י):

עדיין אפילו לא בנים.

על מה בנויה העיסקה? - במשך שלוש שנים הצטבר פיגור בגידול השכר לעומת הגידול בתפוקה ב-14%. הדבר הורגש עד כדי כך, שאפילו אלה שאינם מצדדים בהעלאת שכר לא יכלו להגיד שאפשר להיכנס לשנה הרביעית בלא העלאת שכר.

המדברים על השביתות ועל פורצי הגדר צריכים להבין מה הסיבה העמוקה לתופעה הזאת. ייתכן שהשובתים עצמם אינם יודעים את הסטטיסטיקה. אך אם מצטבר פיגור של 14% בשכר אחרי התפוקה, וכמובן זה בא לכלל ביטוי גם בפיגור השכר אחרי המחירים, כי הדברים שלובים זה בזה כך שהשכר מפגר אחרי התפוקה והמחירים, הרי זו הסיבה לאי-השקט הסוציאלי, ושום חידופים וגידופים לא יועילו. ובכן, מה עשו? אמרו שצריך איך-שהוא לנפץ את העלאת השכר המתחייבת מן המצב ולפורר אותה לפירורים. ואם קודם קבעו, שהמדובר ב-14%, הרי מי אומר שמוכרחים להוסיף לעובדים באמת 14%? והתחילו מיקוחים שונים בקרב המוסדות, כמובן כלפי מטה - כמה פחות מ-14%?

חבר-הכנסת קרגמן היה כמוני ציד בשלוש הוועדות האחרונות של ההסתדרות - לא רק בשלוש, אך אני מדבר על שלוש הוועדות האחרונות - התשיעית, העשירית והאחת-עשרה. בכל שלוש הוועדות הללו הוחלט שהשכר יהיה צמוד לתפוקה, וצריך היה להעלות את השכר עד לאיזון, אך התחילה תחרות כלפי מטה - כמה פחות? לבסוף באו ואמרו: 8%. מ-14% ירדו ל-8%, ואחר-כך חילקו את ה-8%: 4% במוזמן ו-4% במילווה. ואלה תולדות החוק הזה.

אני יכול אפילו להגיד, שלא היתה זו יזמה של הממשלה, של שר האוצר. הייחוס היה אדון מושביץ, נשיא התאחדות בעלי התעשייה. הוא הציע לתת תוספת שכר זעומה באיגרות-חוב ולא במוזמן, והממשלה הלכה בעקבות מושביץ, ואז הלכה ההסתדרות בעקבות הממשלה. זוהי האמת לאמתה.

האם בא אני ואומר כך? שלא צריך במצב הזה לשאוב כסף מן העיבור? אין אני מערעב פרשיות. אני מתנגד להתנחלות בחברון משיקולים מדיניים, בטי-חוניים, ואף היסטוריים - איך לנהוג לגבי העם השני - אולם אין זה שייך לעניין הנשיאה בעול ההתנגדות הלאומית. אני בעד הנשיאה בעול, אך צריך לתת לכל אחד את אשר מגיע לו ולקחת מכל אחד את אשר מגיע ממנו. צריך היה לתת לפועלים את אשר מגיע להם ואחר-כך לקבוע מיסוי צודק. זה דבר אחר לגמרי, אך אין להגיד: מגיעים לך 14%, אקבע לך 8%, ואשלם לך 4%. האם זה הוגן? זו טענתי, ואם אני מדבר על העלאת שכר ב-14%, אין זה משום שאיני זוכר את צרכי ישראל, אולם לבטחון - מה שלבטחון, אך מה שיישאר יש לחלק בצדק ובישר. האם אני מציע להקטין בליה אחת את תקציב הבטחון? בשירותים אף הצעתי להוסיף. רק אתמול דיברנו על תקציב משרד העבודה, הצעתי להגדילו ולא להקטינו; אני גם יודע שהמסים הם הכרחיים, אך החלוקה צריכה להיות צודקת.

אייאפשר לבוא ולומר, כי דרך זו, בה נהגו כלפי עיבור העובדים השכירים, כלפי 73% מבית ישראל,

שרצה לשים בפי סגן ראש הממשלה - שאני משהר את הערבים מאחוריות למצב.

הי"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת אבגרי, אתה מדבר על חוק אחר.

אורי אבגרי (העולם הזה-כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, לצערי זוהי פיקציה והוגאה עצמית אם נעמיד פנים שאנו מדברים על עניינים כספיים ולא על המדיניות המובילה למצב הכלכלי. רצוני לומר: לא היה עולה על דעתי לומר שאנו אשמים במצב המלחמה, ואילו הערבים אינם אשמים. זהו אבסורד. אני אומר שאין אנו עושים את אשר מוטל עלינו לעשות כדי להיחלץ ממצב המלחמה ולקרב את השלום. אני סבור כי תפקידי כחבר הכנסת, כנבחר הציבור שבחר בי, לומר לציבור הזה מהי הסיבה לכל החוקים הכלכליים האלה, שה"לוקש" הזה של ה-1 במאי הוא תוצאה ישירה של המדיניות הממשלתית הזאת.

לכן אנו, כמובן, מצביעים נגד חוק זה.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, ואחרי - לחבר-הכנסת קרגמן.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אל תאיים עלינו בהתערבות הסובייטית.

אורי אבגרי (העולם הזה-כוח חדש):

אתה גיבור. אתה לא רועד מפני ברית-המועצות.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני לא גיבור. לו היו הערבים מקבלים את תכנית רוג'רס, היה אז אולי יסוד למה שאתה אומר. האם מקבלים הערבים את תכנית רוג'רס? מה אתה מפטפט? קודם כל יקבלו ואחר-כך תבוא ותדבר.

אורי אבגרי (העולם הזה-כוח חדש):

ואתה קיבלת את תכנית רוג'רס?

הי"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת אבגרי, נתתי את רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה.

אורי אבגרי (העולם הזה-כוח חדש):

הרי גם אתה מתנגד לתכנית רוג'רס.

הי"ר ט. סנהדראי:

לא זה המקום לזיכוח פוליטי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק'י):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מבין שסגן שר האוצר יוכל להשיב, שהוא אנוס על פי העיסקה, והחוק הזה הוא תוצאה של העיסקה, והעיסקה הזאת היא עובדה מוגמרת. אך מי שלא הסכים לעיסקה, אינו יכול להסכים גם לספיחים של העיסקה ולכל המסתעף ממנה.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):
ולנכדים של העיסקה.

ישר. ואחר כך מדובר על קיוויו הפסדים משנים קודמות. האם לפועל מקווים הפסדים משנים קודמות? האם משלמים לו תוספת יוקר כפיצוי על התייקרות אשר מודים שהיתה בשנה שעברה? האם אומרים לו: חלפה שנה ואנו מחזירים לך פיצוי על ההתייקרות שחלה בשנים שבהן לא קיבלת את תוספת היוקר? האם מחזירים זאת לפועל? חושבים ודאי על מי ששואל זאת כי הוא איננו שפוי בדעתו. האם עכשיו הזמן המתאים לקיוויו הפסדים של בעלי עסקים משנים קודמות?

איך אפשר להגיד שהשיעור של 4% הוא שווה? עמדתו כרגע על דרגה שנייה של אי-שוויון. הראשונה היתה, כי מבעלי הכנסות גבוהות לא צריך לגבות אותו שיעור כמו מבעלי הכנסות נמוכות. השנייה היתה: איך אומרים את ההכנסות, איך קובעים את כל הניכויים האלה? לבעלי ההון אומרים מראש שהם לא ישלמו מכל ההכנסה; הפועלים ישלמו מכל השכר, בעוד שלמעבידים יבנו הוצאות, פחת, וכן יקווו להם את ההפסדים משנים שעברו.

אחר-כך בא הביטוי השלישי של אי-שוויון, זה המתבטא בגבייה. הפועל ישלם בזמן קבלת השכר. בעצם הוא לא ישלם בזמן קבלת השכר, כי הוא עדיין לא יזכה להאות אותו; מנכים משכרו את המלווה לפני שהוא מקבל את השכר. הוא לא יכול לפגור, הוא מקדים. לפני שנותנים לפועל את שכרו הוא כבר משלם את המס. הוא משלם על מה שיקבל ולא על מה שקיבל. אבל כאשר מגיעים לעצמאיים ולחברות, אומר ידידנו סגן שר האוצר, כי מהם ייגבה המלווה עם הגשת הדיווחות לשנת המס 1970. זאת אומרת שהוא ייגבה בשנת 1971.

שלמה רוזן (המערך, עבודה-מפ"ם):
תהינה מקדמות.

משה סנה (מק"י):

חבר-הכנסת רוזן, אינני משנה את העובדות לצורך הארגומנטציה. נאמר לנו, כי כדי להבטיח שחלק גדול ככל האפשר ייגבה מעצמאיים ומתברות תוך שנת המס 1970, יהיו חייבים לשלם מקדמות. זאת הבנת, והיית אומר זאת בלואו הכי, חבר-הכנסת רוזן. אולם מטעם הממשלה כבר נאמר שלא את הכל הם ישלמו, אלא ככל האפשר יותר על חשבון. שר האוצר יפרסם צו בדבר שיעורי המקדמות לאחר שיאושר החוק. את המקדמות יגבו לפי אומדן. כל סכום אשר יחסר מהסכום המגיע לפי השומה הסופית ייגבה בשנה הבאה. אני הייתי גובה מקדמות כאלה שלפיהן הסכום לא יהיה קטן יותר מאשר השומה הסופית. לאוצר יש עובדים די טובים היודעים פחות או יותר את האומדן. יכולים להיות מקרים בודדים של טעות, כי איש איננו יכול לדעת כיצד פירמה זו או אחרת תתפתח; אבל בדרך כלל יכולים לקבוע את המקדמות כך שהסכומים יעלו על מה שיגיע לפי השומה הסופית, וכל סכום שייגבה מעבר לזה ינוכה בשנה הבאה. שיטה כזו אני מבין. אולם נוהגים להיפך כלפי בעל ההון. לו אומרים: לא אקח כל מה שמגיע ממך. אומרים לו זאת מלכתחילה. בשנה כזאת? בשנה כזאת מבחינת המצב המדיני, בשנה כזאת מבחינת המצב הכספי, בשנה כזאת מבחינת הגרעון הן בלירות והן במטבע חוץ? ובזמן שהפועלים לוקחים מלכתחילה את כל המס ואת כל המילואות?

מכלל המפרנסים בבית ישראל, זוהי הדרך הישרה. אני מבין כאשר נותנים לכל אחד את כל מה שמגיע לו, ואחר-כך לוקחים מכל אחד מס צודק. אולם כאן היה תכתיב של נשיא התאחדות בעלי התעשייה, והוא השולט במדיניות הכלכלית הסוציאלית. קיימת אילוזה שהשולט הכלכלי הוא פנחס ספיר; זו אפילו אילוזה שהשולט הוא יוסף ספיר; שניהם עושים את רצונו של ההון הגדול, שחבר-הכנסת אבנרי אינו מכיר בקיומו כלל ועיקר. הערב נתגלה לנו עוד איש אחד שאיננו מכיר בקיום החלוקה בין הון לעבודה. רבים לפניו לא קיבלו את החלוקה הזאת בין הון ועבודה. הם חיים יותר ויותר בעולמו של אותו אדם בקומדיה של מולייר, אשר בקוץ ימיו נודע לו כי כל חייו דיבר פרוזה. על כל צעד ושעל הם נתקלים בהתנגשות בין הון ועבודה, ואינם מודים בה.

האם שיעור המלווה המוצע של 4% מההכנסה הנקייה הוא שווה לכל? נראה אם אותה טבלה היא פרוגרסיבית. אחוז שווה לגבי בלתי-שווים - איננו שווה. האנגלים המציאו לכך ביטוי גאוני ופשוט: לכל אחד יש זכות לאכול ארוחת ערב במלון "ריץ". זהו שוויון: כל אחד יש לו רשות ללון במלון "ריץ", ולכל אחד יש רשות ללון על ספסל ב"הייד-פארק". זוהי זכות שווה. אבל בכל זאת היא מתחלקת בצורה מסוימת, על אף ההתחשות של מחסלי המעמדות. גם אני אינני רוצה מעמדות, אני רוצה לחסל מעמדות, אבל אני רוצה לחסל אותם במציאות ולא בהבל-פה. לעת-עתה הם קיימים. וכיצד יכולים במצב זה לדבר על שוויון, לא רק לגבי חוק זה, אלא גם לגבי חוקים אחרים?

אני יודע שאני חוזר כל פעם על אותם דברים, אבל אני מוכרח להגיד שגם השוויון הפורמלי איננו שווה, והוא איננו שווה בשני מובנים: במובן קביעת הסכום שחייבו אותו במלווה חסכון, וגם במובן הגבייה. לגבי השכר - אין תכמות, מורידים מהשכר כפי שהוא את השיעור שנקבע. אבל מה לגבי הכנסות שלא משכר? כאן נאמר שינוכו מבעלי הכנסה שלא משכר, ממעבידים, כל מיני הוצאות, פחת וכן קיוויו הפסדים משנים קודמות. זה מה שאמר לנו קצת סגן שר האוצר, וכן גם כתוב בחוק. האם איננו יודעים מה בעלי העסקים מכניסים בתוך ההוצאות? האם סגן שר האוצר איננו יודע הוצאות מה הן, כיצד מתחכמים כדי להכניס להוצאות של פירמות שונות הוצאות של צריכה פרטית; הוצאות לצריכת מותרות נרשמות כהן-צאות ייצור. אם דברי אינם אמת - תוים אותי. אתם מופקדים על הכנסות המדינה ועל כך שלא ירמו את האוצר - והרי יש מעמד שלם של מרמו האוצר. הפועל איננו יכול לרמות, המשכורת שלו היא מדודה ושקולה. אולם מעבידים ועצמאיים וחברות? אנשים ישרים בדרך כלל מרמים את האוצר. אדם נוסע לחוץ-לארץ עם משפחתו ונסיעתו היא כאילו לצורך בית-החרושת; אדם מתזיק יותר ממכונית אחת, והן כאילו לצרכי המשרד; חברות מקימות בניינים, כאילו לצרכי משרדיהן - והאם זה מקרה שבנקים הקימו כל כך הרבה בניינים? האם הם נחוצים להם? כל זה בא כדי להברית מס, להשתמש ולהתחזק ממנו. סלתה ושומה של החברה נוגעת בה ונהגה בא סגן שר האוצר והממשלה ואומרים בשם החוק, שההוצאות כולן ינוכו וכן ינוכה הפחת. אני חושב שהניכוי של פחת גם הוא משמש פתח לחישוב בלתי-

להטיל זאת על המוני העם. אבל יש גבול גם למסים ישירים. כאשר מגיעים ל-90% מס שולי, באיזושהי דרגה, לא אצל עובד בבית-חרושת, אי אפשר ללכת יותר. אלמלא הצעד שנעשה על-ידי הממשלה, היינו הולכים בדרך של הטלת מסים עקיפים, מסים על הוצאות. זה היה ממוטט את העובד בראש וראשונה.

העובד ויתר על תשלום במזומנים, הממשלה התחייבה להגביל את המיסוי, להגביל את עצמה, לשמור אי-שהו על יציבות יחסית, וגדמה לי שבמצבנו זה, בתקופה של מלחמה, ההסדר הזה עונה הרבה יותר על צרכי הריאליים של העובד מאשר דרך אחרת.

העובדים ומנהיגי ההסתדרות הבינו זאת, והכרכה להם על כך. יש כאלה האומרים: המעבידים היו סופגים. האם גם לזה אין גבול? גם לזה יש גבול. המיסוי הכולל — לא רק המס הזה, אלא גם ביטוח לאומי ומילווה שונים, היטלים, תוספת שכר ודברים אחרים — הטיל הפעם על המעבידים עומס לא מבוטל וחבר-ההכנסת סנה ודאי מכיר בכך. הוא הדין לגבי העצמאים מסוג מסויים. כוונתי לא לכל העצמאים, כי בין העצמאים כלולים גם אנשי ההתיישבות, בעלי מלאכה קטנים ועוד. אני מדבר על עצמאים מסוג מסויים. הצעדים האחרונים הטילו עליהם עומס רציני. חלקם של השכירים לעומת העצמאים במיסוי הנוכחי איננו לדעת השכירים. זה התפרסם בחוברת של בנק ישראל ושל האוצר.

חבר-ההכנסת הורביץ דיבר בטרמנט על כך שיש להטיל מס ולא מילווה, ושהמילווה איננו דבר אוריינלי. נכון שזה לא אוריינלי. במדינות שונות, ביניהן מדינה עשירה כמו ארצות-הברית, בתקופת מלחמה היה למילווה ערך לא קטן מאשר למסים. זה לא אוריינלי ולא פטנט ישראלי. מדוע אתה חושב שמשם הוא הפנציה ולא המילווה? במשך שנים היו מילווה. פרו אותם.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
מי פדה אותם?

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
לא חשוב. מה זה מס? האם אתה חושב שמשם הוא משהו אחר?

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
מי פדה?

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אתה ואני. אבל מה זה מס? אם אתה לומד סוציולוגיה וכלכלה, תלמד מה זה מס.

אם מטילים מילווה, אין זה מצמצם את ההכנסה? המדינה, על-ידי בגיית מסים או קביעת מילווים גוספים, שילמה את כל המילווים בזמן, עם ריבית ובהצמדה. איש לא טען שהמילווה הוא מס. הוא היה סחיר. עכשיו נוקטים בדרך של החמרה, כי המציאות מחייבת זאת, שהמילווה לא יהיה סחיר, שאי-אפשר יהיה להעביר אותו מיד לשוק, על מנת שהכסף לא יחזור לשוק.

חבר-ההכנסת יגאל הורביץ טען שהיתה התייקרות, והוא הביא דוגמה. הוא בוודאי בר-סמכא בענף שלו,

ומני נסתיים ועלי לסכם: שלושת הגורמים האלה של אי-שוויון הם ממש משוועים. לכן, למרות שעל עיסקת החבילה גופה לא דיברנו, הרי אלה הן תוצאות וספחים שלה. המעוות שהיה טבוע בה משתקף גם בספחים שלה, וחוק מילווה החסכון בכללם.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-ההכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לא אוכל לקבל את התפיסה הדיאלקטית של חבר-ההכנסת סנה. התפיסה הדיאלקטית הזאת, התזיה הזאת, אומרת: צריך לתת לעובד ואתר-כך לקחת ממנו.

משה סנה (מק"י):
לקחת מכולם.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
הגנתי לא תהיה על בעלי הון, מעבידים ועצמאיים, אלא על עובדים. אדבר על תמורת עבודה בתפוקה הלאומית, המהווה כ-80%. כאשר מדובר על תמורת עבודה, הכוונה לא רק לשכירים, אלא גם לעצמאים ואחרים שמקבלים תמורת שכר, נוסף לרווח הון שיש להם. אני חושב שפועלי ישראל לא צריכים לקבל את הדרך שמציע חבר-ההכנסת סנה. הם יותר ריאליסטים ממנו. אני מתפלל על הגישה של חבר-ההכנסת סנה, שהוא מרקסיסט, ואילו גישתו איננה מרקסיסטית. יש אריתמטיקה פשוטה, וקל להבין אותה. אפשר לתת שכר במזומן בשיעור של 4% או 6%. אינני בין אלה שחושבים שלעובד לא מגיע. מגיע לו לפי התפוקה הלאומית ואולי לפי עוד כמה קריטריונים. השאלה היא באיזו מידה המציאות הכלכלית והבטחונית יכולה להבטיח ערך ריאלי לתוספת שכר. כל מי שרץ אחרי הישגים, שהנה העובדים קיבלו 10%, או 4%, ולמחרת זה נהפך למינוס 4%, הוא משלה עובדים. מתוך ידיעה אני אומר — לא מתוך קריאה בספרים — שבמשך שנים לא מועטות, ולא לפני הרבה שנים, גם בזמן האחרון, והעובדים היו מרוצים מכך שלא היתה העלאת מחירים והסכימו שלא תהיה העלאת שכר, אלא מינימלית.

ההסכם שנעשה עכשיו אומר שהעובד יקבל תוספת של 4%, נוסף ל-3% תוספת יוקר פטורה ממס הכנסה. לפי הצעתו של חבר-ההכנסת סנה אפשר היה לתת זאת במזומן לכל עובד. אפשר היה אפילו לתת 5%. אבל נדמה לי שההסדר שהתקבל מבטיח את רמת חייו של העובד בצורה יותר טובה על-ידי כך שאת התוספת איננו מקבל כעת במזומן. ההסדר שנתקבל מחייב גם את המעביד לשלם 4% באופן מקביל. יש כאלה בתוכנו ששום דבר לא מעניין אותם. יש כאלה שיש להם תפיסה תבוסנית והם מוכנים לכך שגרים ידלים, ניכע, לא יהיו קרבות, לא נצטרך לשלם מסים, ואחר-כך ישפטו אותנו. עם אלה לא כדאי להתווכח. לו לא היה תקציב הממשלה מגייס את ה-450 מיליון לירות בצורה כזאת, צריך היה להטיל מסים. חבר-ההכנסת סנה אומר: לא וקח. מה פירוש "תן וקח"? — זה אומר לקחת את ה-450 מיליון לירות במסים עקיפים ובמסים ישירים. כאשר רוצים להטיל מסים ישירים, אם רוצים שתהיה גם הכנסה ולא רק דאווה, צריך

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
אנחנו גובים מסים בסכום של קרוב למיליארד לירות כדי להחזיר את המילווה. למה אנחנו מתעלמים מזה?

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אני מצטער שבגלל האקוסטיקה הגרועה לא שמעת את קריאת-הביניים של חבר-הכנסת הורביץ. לא שאני רוצה להשיב לו, פשוט לא שמעתי.

אני רוצה להעיר לחבר-הכנסת רזון בעניין הפרויקט: איגרת-החוב הניתנת תמורת תוספת השכר, שאותה אין מקבלים במוזמן, מנכים ממנה מס הכנסה בשיטה פרוגרסיבית, לפי המתכונת הכללית של מס הכנסה. למשל, אם חברי הכנסת יקבלו תוספת של 4%, שהיא, נניח, 60 ל"י, מסכום זה ינכו מס לפי שיעורי המס הקיימים, באופן שישארו רק 2% בערך, ומי שמשכר יותר - וחברי הכנסת אינם בדרגת המשכורת הגבוהה, ואולי אפילו לא מעל לבינונית - ישלמו יותר, ומתוך התוספת של 4% יקבלו תועלת מילווה רק בשיעור של 1%, כי ינכו ממנה מס הכנסה לפי שיעורי המס הקיימים. יש שמירה על פרוגרסיה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני רוצה לחזור לעניין הביטוח הלאומי. חבר-הכנסת סנה, זוהי רפורמה עמוקה מאוד בחלוקת ההכנסה הלאומית. גם התקרה עלתה וגם שיעורי המס עלו, וביחוד המעבידים, יצטרכו לשלם יותר. אנב, יש לנו ויכוח עם העצמאים בעניין זה; קיימת פרובלמטיקה בעניין לגבי אנשי המושבים.

משה נסים (גח"ל):
הם אינם משלמים.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
הם משלמים דמי ביטוח לאומי גם כעובדים וגם כשכירים.

חבר-הכנסת בדר עוזר את שאלת מקבלי הגימלאות. זוהי שאלה שוועדת הכספים תדון בה. נכון שתוספת השכר חלה גם על מקבלי גימלה, אולם רק באותו מסוים ממנה. מי שמקבל גימלה בשיעור של 60%, יקבל רק מחצית מהתוספת של 4%. אני חושב שבכלל יש לשקול אם צריך לחייב אדם בגיל 70 או 75, המקבל גימלאות, לחסוך. זו שאלה שהתעוררה פעם. אלה דברים שוליים, שעלינו לבדוק אותם בשעת הדיון בוועדה. בודאי נעשה זאת.

היו"ר י. נבון:
רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מקנא ממש באותם חברי כנסת הפוטרים עצמם מדיון ענייני לגופו של החוק או לגופם של הסעיפים השונים על-ידי בריחה לנושאים אחרים, לאותם נושאים כלליים שהם ללא ספק נושאים חשובים ועומדים בדומה של עולמנו, אבל אינם קשורים במישרין לנושא הדיון.

(חבר-הכנסת מ. סורקיס קורא קריאת-ביניים)

אבל יש עוד בר-סמכא - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שלדיו היא קובעת יותר מאשר חבר-הכנסת יגאל הורביץ. אם היתה התייקרות של 15% בפריט מסויים, יכול להיות שבשך הכל ההתייקרות היתה רק 0.9%. מונחת לפני חוברת מפברואר 1970, שבה נאמר כי מדד המחירים לצרכן עלה בחודש פברואר ב-0.4% - הוא הגיע ל-101.9 לעומת 101.5 בחודש ינואר. אין ספק שחלה איוו התייקרות, אולם אין היא כזאת הממוטטת את רמת חייו של העובד.

חבר-הכנסת יגאל הורביץ אמר שצריך לומר את האמת לעם. לא רק שצריך לדבר אמת, אלא שצריך גם לפעול, והנה עכשיו פועלים. כל אחד מאתנו ירגיש זאת לאחר ה-1 במאי; לאחר ניכוי המסים, הביטוח הלאומי, היטל בטחון ומילווה תובת, יהיה לכל אחד מאתנו 60-70 לירות פחות, - זה תלוי בגובה ההכנסה. זוהי האטה בעלייתה של רמת החיים. אין מנוס מזה אם רוצים מימון מלחמה. לגבי אלה שהם נגד זה - אתם אין לי ויכוח, אבל אם אנחנו מדברים ברצינות על כך שצריך לממן מלחמה, כל אחד ירגיש זאת על בשרו, ואיני חושב שיש התנגדות לכך. כמובן תהיה התמרמרות; כל מי שיקבל פחות, ירגיש זאת ב"לוקש" של המשכורת, אולם אנחנו הכינונו את הקרקע מבחינת הסבר העניין. אני טענתי שהיתה חובה לעשות זאת במידה מסויימת עוד ב-1969, כדי שיהיה קל יותר, אולם מסיבות שונות לא נעשה הדבר.

חבר-הכנסת סנה טען שיש אי-שוויון. איני מתאר לעצמי שחבר-הכנסת סנה הגיע למסקנה שאפשר להגיע לשוויון בחברה דמוקרטית. איני מדבר על חברה לא-דמוקרטית - שם אין שוויון בכלל. אולם יש דבר מהותי שקשה להתגבר עליו, אין הוא מיוחד דווקא לישראל - זהו עניין השוואת של העצמאי. לשכיר מנכים את המס במקור, אולם לגבי עצמאי - זוהי יכול להיות גם חקלאי, לא דווקא מנצל - אי-אפשר לדעת ב-1 בינואר מה תהיה הכנסתו השנתית. זאת אפשר יהיה לדעת אולי בעוד שנה, ואולי גם אז לא. לכן יש צורך בתחשיבים ובשוויון. הגדילו את השוואת ב-20%, ועכשיו מגדילים אותן ב-30%. איני בא להגן על העניין הזה; בודאי שזה פוגע בשכיר שמשלם את מסיו מראש, אולם יש בעניין זה משהו מהותי שקשה להתגבר עליו. אני סבור שמינהל המסים חייב ללכת יותר ויותר לעומק ולגבות את מס האמת המגיע מן האזרח, אם הוא עצמאי או לא עצמאי.

חבר-הכנסת בדר טוען כל השנים, כי הדרך של מילווה איננה דרך טובה. הוויכוח שלנו אתו בעניין זה התחיל עוד לפני שנים, כאשר התחילו במילווה. הוא טען אז שזה יהיה מס. מסתבר שזה בכל זאת מילווה, המוחזר בזמן, בריבית ובהצמדה. אני יודע שיש קשיים אדמיניסטרטיביים גדולים בעניין חלוקת תעודות המילווה. כמובן אין אני יכול להרגיש זאת כמו הממונה על הכנסות המדינה, אולם איני חושב שאנחנו צריכים להסתגל למכניסם, אם כי איני מזלזל בו, וצריך לחפש דרכים לפישוט. כיוון שיש הערכה לעניין המילווה, כיוון שאין מזלזלים בעניין המילווה, כיוון שכל השנים הכירו בערכו של המילווה, רשאית וזכאית המדינה לפנות לאזרחי הארץ, שבנוסף למסים יתנו גם מילווה, שתמורת תוספת השכר, שערכה יכול להיות אפס, יקבלו איגרת-חוב שבעוד מספר שנים שוויה יהיה גדול יותר.

אם זו המטרה המוצהרת, דהיינו שאין כל צורך לדון לגופם של עניינים, נשלים אתה.

מתמיהה אותי הקלות שבה אפשר אנג הדיון בחוק הזה לייחד את הדיבור על נושא חברון או נושאים אחרים, כגון בעיית השלום או בעיית הפליטים. קשה לי לענות לאותם חברי הכנסת שנהגו כך, ולא אנעשה זאת.

הוא הדין לגבי חברי כנסת אחרים. קשה לי להשלים עם גישתם. הם מסתפקים בניתוח זוויות מסוימות או צדדים כל-שהם של הבעיה ומתעלמים מזוויות ומצדדים אחרים, וביחוד מהתמונה הכלכלית הכללית. אינני חושב שהם מתעלמים מכך בשוגג; זה נעשה במחשבה תחילה. אך מה לעשות והכלכלה בנויה בצורה של כלים שלובים וקשה לבדד את הגורמים השונים, להסכים לכמה מהם ולדחות אחרים, תוך התעלמות מוחלטת ממה שיתרחש ומן ההשלכות שתהיינה על כלל המשק. קל לטפל בכל נושא לו היינו מטפלים רק בו, רק אותו מנתחים ומציעים קל לו פתרונות. זה היה קל מאוד. אך הקושי בכלכלה הוא, שיש לראות את התמונה הכלכלית. הכלכלה עשויה מקשה אחת, פועלים בה חוקי הכלכלה בצורה הבהירה והברורה ביותר. אלה הם חוקי-ברזל. כבר אמר כלכלן אחד, שאם הולכים ברחוב ורואים פיסת נייר מתעופפת באוויר, אין פירושו של דבר שחוקו של ניוטון בעניין הגרביטציה חדל לפעול. הוא פועל, אך יש כוחות אחרים שהעיפו את הנייר. כמה מהדעות שהושמעו כאן דומות למסקנה, שאם הנייר נראה מתעופף ברוח, פירוש הדבר שחוקי הפיסיקה חדלו לפעול. נוכחתי לדעת, שלכל אחד נוח להתאים את המספרים לצרכי הטיועון שלו. אמנם זה מקובל, אך זה לא רצוי.

חברי-הכנסת סנה בחר לו מערכה של מספרים. הוא לקח תקופה של שלוש שנים, לפי מספרי המוסד למדידת הפריון והתפוקה, ולפי זה הגיע למסקנה בדבר הפער הגדול בין פריון ושכר. אם ניקח למשל תקופה של חמש שנים, התמונה תהיה שונה לחלוטין. אין למתוח קו ולדבר על השנים 1965 ו-1966 או על השנים 1966 ו-1967 ולהתחיל את הספירה מתאריך שהוא נוח לטיעון. מה קרה כאשר עלה השכר ב-20% ללא עלייה בפריון? מי שילם זאת? איך זה נספג במשק? ודאי שיש להביא זאת בחשבון. יש כלל פיסיקלי, ששום חומר אינו נעלם. כלל זה פועל גם בכלכלה. אין כסף שנעלם. הכל נכנס לחשבון. קל לעשות חשבון מתאריך מסוים, לבסס על כך את הטיועון ולהגיע למסקנות, אך המסקנות לא תהיינה נכונות. אי-אפשר להוליך את המשק שולל, כשם שאי-אפשר להוליך את הפיסיקה שולל.

מה מצבנו כיום? רבותי חברי הכנסת, עלינו להכיר בעובדה, שבגלל מגוון הפעילויות הכלכליות הרבות שלנו — בטחון, קליטה ופיתוח — אנחנו מחזמים לשוק מיליארדים של לירות, ומיליארדים של לירות אלה פועלים את פעולתם. אין להתעלם מכך. אנחנו חייבים לצמצם את כמות הכסף במחזור. הקושי הוא בכך שאיננו מוכנים לוותר על שום פעילות. כתוצאה מכך, אם איננו רוצים להגיע לשואה מבחינת מאזן התשלומים, חייבים אנו לספוג את הכסף חזרה, או שנגיד: זאת וזאת וזאת לא נעשה. יש מדינות שבתקופת מלחמה מחליטות לא לעשות פעילויות מסוימות. אנחנו, לעומת זה, רוצים לעשות הכל. בכל נושא שמדברים עליו או מונוכחים עליו רואים רק את הנושא עצמו. אתה בעצמך, חברי-הכנסת סנה, בדיון על תקציב

משרד העבודה, הצעת להוסיף הוצאה. כאשר מדברים על חינוך, מדברים על תוספת הוצאה. כאשר מדברים על בטחון, מדברים על תוספת הוצאה. אך אם רוצים להוסיף, צריך לדאוג לכך שיהיה מקור שממנו אפשר לקחת. אין ברירה. זה החוק הכלכלי. לקחת אפשר בשתי דרכים, אם רוצים לעשות הכל — או על-ידי מיסוי או על-ידי הגברת החסכון. אלה שתי הדרכים. מי שיש לו דרך שלישית, אדרבה, יאמר, נשמע ונלמד ממנו. למעשה, כל המדיניות הכלכלית שלנו מתמצית בנקיטת אמצעים בשתי הדרכים כאחת: הגברת המיסוי והגברת החסכון. דהיינו, חלק גדול מהכספים הנמצאים במחזור אנחנו חייבים לעקר, אחרת תרות הלירות האלה אחרי מוצרים, ובמוצרים האלה — לא רק במוצרי יבוא, אלא גם בכל מוצר שאנחנו מייצרים בארץ — יש דולרים. אחד כך מורגשת התוצאה במאזן התשלומים. פירוש הדבר, שבעיית מאזן התשלומים היא תוצאה מסובבת, לא סיבה. עלינו לתפוש את הסיבה, לא להילחם במסובבת, וזאת על-ידי הגברת המיסוי והגברת החסכון. חסכון יכול להי-עשות בשתי צורות: מרצון או בדרך של הטלתו על הציבור על-ידי חסכון חובה.

אני רוצה להגיד לחברי-הכנסת הורביץ: איננו מחדשים מאומה. כל המדיניות נוגהת כך — בדרך של חסכון מרצון ובדרך של חסכון מחובה — וכל זה במקביל להגברת המיסוי. זה מה שאנחנו עושים.

איני רואה כל פסול במילווים. מדברים על מס ומיל-וזה כאילו זה אותו דבר, וכאילו מילווה איננו אמצעי חינוכי. להיפך, מוטלת עלינו חובת חינוכו של הציבור. כי יש הבדל גדול בין מס לבין מילווה. קודם כל, יש גבול למסים שאפשר לקחת. מס ומילווה — זה לא אותו דבר. בכל אופן, אנחנו מדברים עכשיו על מילווה לתקופה של שבע שנים. אנחנו מאמינים שנוכל להחזיר אותו. ודאי שנשלם במועד הפרעון מותן ההכנסות, ואין בכך שום פסול ושום רבנות.

יש גבול לכסף שאפשר לקחת בצורה של מסים מבלי להרוס את תמרץ היצירה. וברר לכל שאיננו רוצים להרוס את תמרץ היצירה במדינה. יש לראות את החוק המונח לפניכם כחוק אשר בא לעקר סכומים רציניים. זה מתבטא גם בצורת נייד-הערך שאנחנו מציעים להוציא, כלומר שיהיה בלתי-סחיר. אנחנו רוצים לעקר כספים ולא להביא לידי כך שיוורר מחדש לשוק הכספים. לא הבר-נתי מה פירוש הביטוי "חד-גדאי של מילווה". אנחנו חיים במציאות שבה חייבים לעשות זאת. כלום ויתרון על מיסוי ישיר? יש לנו מיסוי גבוה למדי במדינה.

עוד דבר. אין אצלנו אקומוציה של הון, הון של פרטים. אינני יודע, חברי-הכנסת וילנה, מה אתה רוצה מרווחין. האם אתה יודע אילו הפסדים סכומים של מיליונים היו להם? זו השנה הראשונה של רווחים. וזו לא חברה של איש אחד, היא רק נקראת על שמו. הלא כל החברות האלה הן בבעלותם של אלפי אנשים שהשקיעו בהם סכומים קטנים. וכאשר החברה מרווחת, היא צריכה לחלק את הרווחים. אתה מדבר על החברות כעל איזה אומניפוטנט קפיטליסטי, אבל למעשה מניותיהן מפוזרות היום בין אלפי רוכשים, וזה אותו ציבור שאתה מדבר בשמו. גם הוא בעל מניות. למה תקפה אותו? הם לא ראו ברכה במפעל הזה אולי במשך חמש-עשרה שנים. הייתי אומר: הלוואי ויהיו להם עוד שנים טובות כמו השנה האחרונה.

יוחנן בדר (גח"ל):

לאיזה סעיף אתה מתכוון?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לסעיף 2(א). שם מדובר על אדם, וזה כולל גם חבר-בני-אדם וחברה, וכמובן גם עצמאי.

אולם דבר אחד לא הבינוטי בטיעון של חבר-הכנסת בדר - ואינו רוצה להיכנס לפולמוס בעניין הפוליגמיה והמונוגמיה של גלדסטון; לא הבינוטי מה רצה לומר בעניין ההכבדה בדרך של הפעלת מכש המסים העקיפים, שלדעת הכל אלה הם בודאי מסים רגרסיביים, באשר הם מוטלים באופן שווה על בעל האמצעים ועל דל האמ-צעים, ואין הם מבחינים בין רמת התצרוכת ורמת ההכנסה. זוהי מעין גילוייטניה הנופלת על כולם בלי שום הבחנה. אני חושב שהמדיניות שלנו צריכה להיות למעט במסים עקיפים, שהרגסיה בהם בולטת ביותר.

הייתי רוצה לומר לחבר-הכנסת אבנרי, שלפי אותה טבלה - ואני מוכן להמציא לך בעניין זה חומר נוסף מהאוצר, אם תבקש - עד הכנסה של 1,100 לירות לחודש יעלה השכר באופן אבסולוטי, לאחר שאני מביא בחשבון היטל בטחון, מילווה בטחון ומילווה חסכון.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

ומה בעניין ביטוח לאומי?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

איני יודע. אני מוכן לבדוק. אני פשוט לא רוצה להגיד דבר שלא בדקתי. עד 1,100 לירות יעלה השכר. לדוגמה: בשכר של 900 לירות תהיה תוספת של 30 לירות.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

ואם תוסיף את העלייה של הביטוח הלאומי? נדמה לי שזה סכום של 80 לירות.

שלמה רוזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

1.4%

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כמה זה בבקשה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת הורביץ, שאינו מחמיץ כל ההזדמנות להשפיע מעל הדוכן הזה על כך שהאוצר ינקוט מדיניות מסים חדשה.

אומרים לי מטעם הממונה על הכנסות המדינה שביטוח לאומי נכלל בדוגמאות שלי, חבר-הכנסת אבנרי, כלומר: בחישוב שנתי. ביטוח לאומי נכלל בדוגמה שהבאתי, שעד 1,100 לירות תהיה תוספת אבסולוטית, ואילו מ-1,100 ל"י, בגלל הפרוגרסיה, זה ילך ויקטן. זאת התשובה.

אני חוזר לחבר-הכנסת הורביץ, המצדד מאוד בנושא של מס על ערך מוסף. אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לומר מעל דוכן זה: העניין נבדק כיום ביסודיות על-ידי אגף הכנסות המדינה. מס זה מוכר לנו. כבר אמרתי בפעם שעברה, שמש זה הונהג במספר מדינות

אינני בא לטעון לפניכם, חברי הכנסת, שזהו חוק שאין בו פגם כלשהו. עם כמה פגמים צריך להשלים בהכרח מלאה, כי אנתנו רוצים שזה יהיה גם פשוט, גם נוח, שלא נזדקק למנגנון אדמיניסטרטיבי גדול לביצועו; אנתנו רוצים שהניכוי יהיה במקור ואנתנו גם רוצים שזה יהיה חוק צודק. אני אומר: צודק באופן מידתי. אני בטוח שעוד יהיו טענות על שיעור המקדמות ויהיו אנשים שיגידו שהמקדמות גולשות מעבר לרווחים שהם מרווי-חים, אבל אנתנו פחות או יותר מתמצאים ויודעים שהמקדמות יהיו בהתאם לאומדני המסים. אך כלום אפשר להבחין בין כל מקרה למקרה? לדוגמה, חבר-הכנסת רוזן, נדמה לי, דיבר על שכיר ששכרו לא יעלה. אין לנו כל אפשרות להבחין בינו לבין שכיר ששכרו יעלה. בכל מעשה ומעשה משתדלים אנתנו שיהיה צדק מידתי, או אי-צדק מינימלי. לעשות צדק מוחלט לכל - אי-אפשר. עלינו לשאוף לזה, אבל לא אי-אפשר. אם כי אני יכול לומר שבעלי דמת השכר הנמוכה ביותר פטורים בכלל, בעוד שאלה אשר שכרם לא יעלה, לדעתי כלולים בקא-טיגוריה הגבוהה ביותר, ולהם בודאי אינך דואג. כלומר, בעל ההכנסה הנמוכה ביותר יהיה פטור, ואילו לבעל ההכנסה הגבוהה ביותר אינך חוד. כל אלה שיהיו בקבוצת הביניים יעלה שכרם והם ישלמו. אני מבין שיש פה ושם אנומליות, אבל לנו אין ברירה אלא לחפש את הדרך של הצדק המידתי.

אפשר לומר אותו דבר גם לגבי עצמאים, כלומר: מה נעשה לגבי אלה שלא ידוויחו הרבה? תשובתנו היא, שכולם יצטרכו לשלם. מה שאני רוצה לומר הוא, שיש פה ושם נקודות שאפשר לתקוף אותן, כי אי-אפשר להגיע לשלמות, ונדמה לי שאי-אפשר לעשות יותר.

הייתי רוצה לעמוד על עוד נקודה אחת - אם כי זוהי טענה אופטית - שהעלו אותה, דומני, חבר-הכנסת סנה ועוד מספר חברי הכנסת. כוונתי לטענה שמילווה החסכון נראה כמילווה רגרסיבי. אני אומר: זה נכון וזהו טעות אופטית בעת ובעונה אחת. מדוע זוהי טעות אופטית? משום שעל כל תוספת שתהיה צריך לשלם את מס ההכנסה והיטל הבטחון במלואם, גם בשיעורים השוליים הגבוהים, ואנתנו יודעים שכלל שהשכר גבוה יותר, השיעורים השוליים גבוהים יותר; לכן מה שנותר אחר-כך לחלוקת איגרות-החוב יהיה סכום קטן יותר. וגם להיפך. אבל אם נראה את הסכום הכולל, עם השי-עורים השוליים, ניווכח שהמס או ההיטל הוא פרוגרסיבי ביותר. אם אני בוחן רק את חלוקת איגרות-החוב, הרי הוא נראה רגרסיבי; אבל בסך-הכל הוא מאוד פרוגרסיבי, הייתי אומר פרוגרסיבי באופן דרקוני, אולי יותר מדי, אבל אין לנו ברירה, וידוע שאצלנו שיעורי הפרוגרסיה תלולים למדי.

רצוני להעיר הערה בעניין הגימלאות, אם כי חבר-הכנסת בדר קיבל כבר תשובה. בכל אופן, יש זיקה בין הגימלאה שקופות הגמל משלמות לבין מה שהמדינה משל-מת, וזה חל על הרוב הגדול של מקבלי הגימלאות, לכן כאשר עולה השכר - עולות גם הגימלאות. אין מצב שהגימלאות נשארות ברמתן הקודמת.

אשר להערת חבר-הכנסת בדר בדבר "אדם שאינו מעביד", רצוני להשיב: אדם שאינו מעביד הוא עצמאי והוא ישלם לפי הטבלה של העצמאי.

חוברת י"ט, ישיבה נ"ו

— חוק מילווה חסכון (דינשטיין, נבון); חוק הגנת השכר (תיקון מס' 8) (נבון, ארבל-אלמולניו) —

מאמנים, מניחים ומקווים, כי במידה שנפעיל את המסים המוצעים וההסדר הכולל יישמר על-ידי המשק — בוודאי שאין שמירה אבסולוטית; פה ושם בוודאי יהיו פרצות — נמצא גם תרופה לכמה מהבעיות המשקיות הכאובות ביותר של המדינה.

אני מבקש איפוא להעביר את החוק לוועדת הכספים של הכנסת, לדיון בפרטים.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, נצביע. מי בעד העברת חוק מילווה חסכון, תש"ל-1970, לוועדת הכספים?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מילווה חסכון, תש"ל-1970, לוועדת הכספים נתקבלה.

ד. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 8), תש"ל-1970 (*) (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מאפשרים למעביד כל פיקוח על שעות העבודה והמונחה שלהם. נוסף לכך, הוראות חוק זה אינן חלות על גערים, כפי שקובע סעיף 44 בחוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953.

חברי הכנסת, בהתאם לכך נקבע בשנת 1958 לגבי עובדי המדינה הכלל שכל העובדים בכל הדרגות זכאים לתמורה בעד שעות נוספות. כמובן, שעות נוספות רשויות. ומאחר שיש עובדים רבים במדינה בתפקידים בכירים שאי-אפשר לרשום את השעות הנוספות שהם עובדים ולשלם לפי הרישום, נקבע הסדר של תוספת כוללת בעד עבודה בשעות נוספות, והיא תשולם לעובדים שאין אפשרות של פיקוח על שעות עבודתם.

עד כאן — הכל היה כשר, ולפי הוראות אשר נקבעו בחוק הגנת השכר ובחוק שעות עבודה ומונחה.

אולם ועדת הורויון המליצה בשעתו לבטל את התוספת הכוללת עד דרגה מסוימת, או במלים אחרות: לבטל את התוספת הגלובלית, והציעה שהתוספת הזאת תיכלל בתוך השכר. כאשר נקבע הסינון של עובדי המדינה בשנת 1964, ובעקבותיו נחתמו הסכמים עם העובדים בתקופה יותר מאוחרת, בשנת 1965 ו-1966, עם עובדי המדינה והעובדים במוסדות ציבור, קבעו כי עובדים מדרגה ג' וט"ז ומעלה הם סוג עובדים שלא ניתן לפקח על שעות העבודה שלהם. גם כאן, חברי הכנסת, הכל היה לפי הוראות החוק, מכיוון שהאיסור אינו חל על עובדים שתפקידם מחייב אותם לעבוד מחוץ לשעות העבודה הרגילות, ובעיקר בשלבים הגבוהים של שירות המדינה, ושאינן אפשרות של פיקוח על שעות עבודתם.

אולם תוך כדי ביצוע ההסכמים שנחתמו עם האיר-גונים הארציים, המחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות ושאר המוסדות המוסמכים לענייני שכר, הסתבר שנכללו ושובצו בדרגה ט"ז עובדים שאינם שייכים לקאטיגוריה של עובדים שאי-אפשר לפקח על שעות עבודתם, ובכללם גם עובדים ששובצו בדרגה ט"ז ואפילו בדרגה י"ז, עובדים שהאיסור בחוק חל עליהם, והם יכלו לבוא בתביעות שכר

מערב-אירופיות, ביחוד תוך כדי התקשרות עם השוק המשותף, כדי להגיע לאחידות במערכת המיסוי. בכמה מדינות הנהיגו אותו רק לאחרונה. כמה מדינות אף אכלו מדרות לפני שעיכלו את המס הזה, כי בוודאי שהמס הזה צריך להחליף מסים אחרים; ראשיתו בקונצפציה אחרת. אינני יודע אם יגמרו את ההלל על המס הזה בעיקרו.

על כל פנים, כאמור, הוקמה ועדה הבדקת את המס הזה. בפעם שעברה טענתי — ואני רוצה לתקן אי-הבנה, אם היתה אי-הבנה — שאי-אפשר להנהיגו במחויב אחת. עניין זה מחייב לימוד מעמיק, כדי שלא נתחרט לאחר מכן על מה שעשינו.

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אני חוזר לדבר שבו הייתי צריך לפתוח: בוודאי שחוק זה הוא אחד החוקים המתחייבים מתקציב המדינה, גם מצד ההכנסות, והוא מתחייב גם מהמדיניות הכלכלית הנקוטה בידינו. אנו

היו"ר י. נבון:

אנו עוברים לסעיף הבא, סעיף י"א בסדר-היום: חוק הגנת השכר (תיקון מס' 7), תש"ל-1970, קריאה שנייה ושלשית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה, חברת-הכנסת ארבל-אלמולניו.

עושה ארבל-אלמולניו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבדת להביא לכנסת לקריאה שנייה ושלשית את חוק הגנת השכר (תיקון מס' 8), תש"ל-1970. כאן אני מבקשת לתקן אין זה תיקון מס' 7, כפי שכתוב בטעות, אלא תיקון מס' 8.

חוק זה נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום י"ד בטבת תש"ל — 23 בדצמבר 1969, וביום כ"ז בטבת תש"ל — 5 בינואר 1970 הועבר לוועדת העבודה.

חברי הכנסת, התיקון בהצעת החוק מתייחס לסעיף 5 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, הקובע לאמור: "עובד שחוק שעות עבודה ומונחה, תשי"א-1951, חל לגביו ונקבע לו שכר עבודה הכולל תשלום בעד שעות נוספות או גמול עבודה במונחה השבועית כאמור בחוק שעות עבודה ומונחה, תשי"א-1951, או הכולל דמי חופ"ש, תמורת חופשה או פדיון חופשה כאמור בחוק חופשה שנתית, תשי"א-1951 — רואים את השכר שנקבע כשכר רגיל בלבד". האיסור בסעיף זה של חוק הגנת השכר על שכר כולל הוא איסור מוחלט, ללא אפשרות של יוצאים-מן-הכלל.

אך הוראות סעיף זה על איסור מוחלט של שכר כולל אינן חלות על העובדים המנויים בסעיף 30(א) לחוק שעות עבודה ומונחה, תשי"א-1951. ואלה הם: שוטרים במשטרת ישראל; עובדי מדינה שתפקידם מחייבם לעמוד לרשות העבודה גם מחוץ לשעות העבודה הרגילות; יורדיים ועובדי דיג; אנשי צוות אוויר; עובדים בתפקיד הנהלה או בתפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אומן אישי; עובדים שתנאי עבודתם ונסיבותיה אינם

ההסכם הקיבוצי. גם כאן הנימוקים הם: כדי למנוע מצב אבסורדי שיווצר בתקופה שההסכמים הקיבוציים יהיו כאילו כשרים, מצד אחד, מתחילת התיקון בחוק הגנת השכר, ולא כשרים, מצד שני, כאשר שר העבודה לא יתן אישור רטרואקטיבי להסכמים הקיימים מיום תחילתם, אלא מתאריך שהוא מאשר. ואז ההסכם הקיבוצי יכול להיות לא חוק, מכיוון שלא זכה לאישור שר העבודה כפי שהחוק מחייב.

על כן, לפי הצעת ועדת העבודה יהיה מנוסח סעיף 2 כדלקמן: "תחילתו של חוק זה מיום י"ט בניסן תשכ"ד (1 באפריל 1964), ואישורו של שר העבודה תקפו מיום תחילתו של ההסכם הקיבוצי".

התיקונים הללו בהצעת החוק נתקבלו בוועדת הע" בודה ללא הסתייגויות. אך מאחר שחבר הכנסת אבנרי, שאיננו חבר הוועדה, הגיש הסתייגות לסעיף 1 להצעת החוק, אישרה לו הוועדה זכות להסתייג. אבקש מכבוד היושב-ראש לתת לחבר הכנסת אבנרי לנמק את הסתייגותו.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי, להנמקת הסתייגותו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. קודם כל אני רוצה להודות ליושב-ראש הוועדה שאיפשרה לי לנמק הסתייגות זו, למרות שבוועדה היה מי שהתנגד לכך, אותו חבר כנסת שרוצה לשלוח אותנו למצרם.

לגבי העניין עצמו — אפשר לנמק את זה במשפט אחד. אנחנו מציעים שהדבר הזה, שיושבת-ראש הוועדה עמדה עליו, יהיה מוגבל לעובדים בכירים בלבד. אם תהיה אפשרות זו לכל העובדים, הרי לדעתנו — למרות ההסבר של יושבת-ראש הוועדה — ייפתח פתח גדול לעקיפת החוק.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה, לתשובה.

שושנה ארבלי-אלמוזליו (י"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לעניין הסתייגותו של חבר הכנסת אבנרי רצוני לומר שההצעה להגביל את התיקון לעובדים בכירים בלבד נדונה בוועדה בהרחבה. השאלה התעוררה במסגרת הליבון הממצה של הצעת התיקון, כפי שהסברתי בדברי, באשר מלכתחילה נקבע בהסכמים הקיבוציים כי גמול לשעות נוספות יהיה כלול בשכר רק לגבי עובדים מדרגה מסוימת ומעלה, קרי: עובדים בכירים.

הקושי הוא בזה שאין הגדרה חד-משמעית למושג עובד בכיר. בדרך כלל תפקיד בכיר בא לידי ביטוי גם בדירוג שכר גבוה יותר, ואז אין בעיה. אולם לא מעטים המקרים שאין מיתר זהות בין שני הדברים האלה, ובמיוחד בכיוון ההפוך. בגלל התפתחויות שבמדיניות השכר יש שעובדים מגיעים לדירוג גבוה מבלי שתפקידם ייחשב כתפקיד הנהלתי, כמשמעותו בחוק שעות עבודה ומנוחה, הפוטר תחולת החוק על עובד כאמור. למקרים אלה בעיקר מכון התיקון בחוק, שיכשיר שכר כולל לגבי אלה שמפאת דירוגם הגבוה הגמול לשעות נוספות כלול בשכר.

ותשלום בעד שעות נוספות, בנוסף לתוספת הכוללת שכר נכללה בהסכמים בתוך השכר. וכאן היתה סתירה בין ההסדר לבין הוראות חוק הגנת השכר, האוסר שכר כולל. זאת היתה פירצה בחוק, שאפשר היה לנצל כדי להשיג דברים שלא הוסכם עליהם בזמן חתימת ההסכם. ולזכותם של עובדי המדינה ייאמר, שלמרות פירצה זו כמעט שלא היה ניצול לרעה.

ועדת העבודה הקדישה מספר ישיבות לדיון בהצעת התיקון בחוק והתייחסה בכובד ראש לכל אותן הערות והצעות שהשמיעו חברי הכנסת. בעת הדיון על התיקון בהצעת החוק במליאה.

הוועדה שמעה את נציגי נציבות שירות המדינה, נציגי המחלקה לאיגוד מקצועי ומדור התחיקה של הוועד הפועל של ההסתדרות. לאחר דיונים הגיעה הוועדה למי מסקנה שיש הכרח בתיקון המוצע, והיא מחייבת אותו.

ועדת העבודה מצאה לנכון להכניס שינויים בשני הסעיפים המהווים למעשה את הצעת התיקון בחוק הגנת השכר (תיקון מס' 8), שהוגשה לנו.

בסעיף הראשון בהצעה המקורית נאמר שבסוף סעיף 5 לחוק הגנת השכר, תשי"ח—1958 יבוא "אלא אם נקבע אחרת בהסכם קיבוצי שאישר שר העבודה". ועדת הע" דה מציעה שייאמר "אלא אם נקבע אחרת בהסכם קיבוצי לגבי תשלום בעד שעות נוספות או גמול עבודה במנוחה השבועית וההסכם אושר לעניין זה על-ידי שר העבודה".

ועדת העבודה מצאה לנכון להציע את התיקון הזה, כדי למנוע שבהסכם הקיבוצי יוכלו הצדדים להסכים ביניהם על הכללת סעיף בהסכם שיאפשר לכלול בשכר הכולל גם גמול בעד חופשה.

כמו כן חייבה ועדת העבודה את הפסקה בסעיף הראשון של הצעת החוק, הקובעת שההסכם הקיבוצי טעון אישור שר העבודה, כי אין בכך כדי לפגוע ביסודות החוק, אלא כדי לשמש בלם נוסף לגבי חתימת הסכמים אישיים או הסכמים הנחתמים במקומות עבודה קטנים ובלתי-מאורגנים, ושי בהם משום הפרת חוק הגנת השכר. לפי החוק המוצע ייבדק הסכם כזה על-ידי שר העבודה, ואם תהיה בו חריגה, לא יאשר אותו.

ואשר לסעיף 2 בהצעת החוק — ועדת העבודה נתנה את דעתה לעניין תחילת החוק והרטוראקטיביות שב"הצעה, מאחר שזה דבר שאיננו כל כך רצוי, לא מקובל, — פרט למקרים נדירים שהכנסת מצאה לנכון לאשר אותם. במקרה זה סבורה הוועדה שיש הצדקה לתחולה רטרואקטיבית, כי היא באה למנוע תביעות שיכולות להיות לתשלום בעד שעות נוספות למשך כל התקופה מאז חתימת ההסכם, שהיתה בבחינת חלל ריק, ברגע שיוודע לציבור שהנוהג שהיה קיים עד כה לא היה חוקי.

עלי לציין, שאין מקום לחשש שתחולה רטרואקטיבית יש בה כדי לפגוע בזכויות של העובדים. ההסכם שהיה קיים ועליו חתמו שני הצדדים, נציגי העובדים והמעבידים, היה בהסכמתם ולפי דרישתם. להסכם כזה יש תוקף חוקי כאילו היה זה חוק כתוב, ואין התיקון בחוק בא לשלול זכויות מעובדים, זכויות אשר הוסכם עליהן בעבר, אלא לחוק תקפם של הסכמים אלה על-ידי החוק הממלכתי.

כמו-כן מצאה ועדת העבודה לנכון להציע שאישורו של שר העבודה להסכם הקיבוצי יהיה מיום תחילתו של

חוברת י"ט, ישיבה נ"ה, י"ז אדר ב' תש"ל (25 מארס 1970)
 — חוק הגנת השכר (תיקון מס' 8) (ארבלי-אלמוזלינו, נבון) —

לדור האמור אני מציעה לדחות את הצעתו של
 חבר-הכנסת אבנרי, אשר תכניס אי-ודאות בחוק זה.
 הי"ד י. נבון:
 אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה
 חוק הגנת השכר (תיקון מס' 8), תש"ל-1970,
 נתקבל.

הי"ד י. נבון:
 חברי-הכנסת, הישיבה הבאה מחר בשעה 11.00.
 ישיבה זו נעולה.

הצבעה
 התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 1
 לא נתקבל.
 סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.
 סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הישיבה נעלה בשעה 18.48.